

Zakonska odgovornost i uloga knjigovodstvenih ureda u prevenciji poreznih utaja i sprječavanju pranja novca

Keserović, Paula

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:556292>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studiji
Poslovna ekonomija - smjer Računovodstvo i revizija

**ZAKONSKA ODGOVORNOST I ULOGA KNJIGOVODSTVENIH
UREDA U PREVENCIJI POREZNIH UTAJA I SPRJEČAVANJU
PRANJA NOVCA**

**LEGAL RESPONSIBILITY AND THE ROLE OF ACCOUNTING
OFFICES IN THE PREVENTION OF TAX EVASION AND MONEY
LAUNDERING**

Diplomski rad

Paula Keserović, 0067598938

Mentor: Prof. dr. sc. Ivana Dražić Lutilsky

Zagreb, lipanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

(personal signature of the student)

(place and date)

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI

Ovaj diplomski rad se bavi analizom uloge vanjskih knjigovođa u prevenciji poreznih prijevара i sprječavanju pranja novca i, s tim u svezi, potrebom zakonskog reguliranja računovodstvene djelatnosti. Najveći dio poduzetnika u Republici Hrvatskoj, posebno kad je riječ o mikro, malim i srednjim poduzetnicima, povjeravaju knjigovodstvene poslove vanjskim knjigovođama, koji mogu biti registrirani kao samostalno obavljanje djelatnosti, kao jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću ili kao društvo s ograničenom odgovornošću. Osnovna dva razloga za takve poslovne odluke su:

- visoka stručnost vanjskih knjigovođa zahvaljujući znanju i iskustvu stečenim obavljanjem knjigovodstvenih poslova za klijente koji su registrirani za obavljanje različitih djelatnosti i
- niže naknade za knjigovodstvene usluge u odnosu na plaće i druge troškove osoba koje bi obavljali knjigovodstvene poslove kao zaposlenici poduzetnika.

S druge strane, trenutno ne postoji zakonska regulativa koja se odnosi na poslovanja vanjskih knjigovođa, a koja bi bila adekvatna značaju i ulozi te posebne odgovornosti koju knjigovođe imaju u svim poduzetničkim aktivnostima.

Ključne riječi: vanjske knjigovođe, eksternalizacija, porezna evazija, pranje novca

Summary

This final thesis deals with the analysis of the role of external accountants in the prevention of tax fraud and money laundering and, in this connection, the need for legal regulation of accounting activities. The majority of entrepreneurs in the Republic of Croatia, especially when it comes to micro, small and medium-sized entrepreneurs, entrust accounting work to external accountants, who can be registered as self-employed, as a simple limited liability company or as a limited liability company. The two main reasons for such business decisions are:

- high expertise of external accountants thanks to the knowledge and experience gained by performing bookkeeping for clients who are registered to perform various activities and
- lower fees for bookkeeping services compared to salaries and other expenses of persons who would perform bookkeeping duties as employees of entrepreneurs.

On the other hand, there is currently no legal regulation that refers to the operations of external accountants, which would be adequate to the importance and role and especially the responsibility that accountants have in all entrepreneurial activities.

Key words: external accountants, externalization, tax evasion, money laundering

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj istraživanja.....	1
1.2. Metode istraživanja i izvori podataka.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	1
2. EKSTERNALIZACIJE KNJIGOVODSTVENIH POSLOVA NA VANJSKE KNJIGOVOĐE.....	3
2.1. Prednosti eksternalizacije knjigovodstvenih poslova na vanjskog knjigovođu.....	3
2.2. Nedostaci eksternalizacije knjigovodstvenih poslova na vanjskog knjigovođu.....	4
2.3. Čimbenici za donošenje poduzetnikove odluke o (ne)angažiranju vanjskog Knjigovođe.....	5
3. PROBLEM ZAKONSKE (NE)REGULIRANOSTI KNJIGOVODSTVENE DJELATNOSTI.....	6
3.1. Statistički podaci o registriranim fizičkim i pravnim osobama registriranim za obavljanje knjigovodstvenih i računovodstvenih poslova.....	6
3.2. Zakonska odgovornost vanjskog knjigovođe u obavljanju knjigovodstvenih usluga za klijente.....	7
3.3. Kodeks Hrvatske obrtničke komore za obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova i funkcije računovodstva.....	9
4. ULOGA I ZNAČAJ VANJSKOG KNJIGOVOĐE U SPRJEČAVANJU I OTKRIVANJU POREZNIH EVAZIJA I PRANJA NOVCA.....	14
4.1. Pojam i osnovne podjele porezne evazije.....	14
4.2. Uloga knjigovođe u pomaganju ili u sprječavanju poreznih evazija.....	15
4.3. Zakonske obveze knjigovođa u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.....	18
4.4. Primjeri pranja novca s predikatnim kaznenim djelom porezne utaje.....	32
4.5. Primjeri prekršaja od strane knjigovođa po Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.....	39
5. ZAKLJUČAK.....	48
POPIS LITERATURE.....	51
ŽIVOTOPIS.....	54

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je uloga i odgovornost knjigovođa koji pružaju knjigovodstvene usluge vanjskim, vlasnički nepovezanim, klijentima.

Cilj rada je ukazati na zakonsku prazninu kad je riječ o reguliranju knjigovodstvene djelatnosti i odgovornosti vanjskih knjigovođa, posebno u kontekstu učestalih zahtjeva jednog dijela poduzetnika za izradom knjigovodstvenih isprava i njihovim knjigovodstvenim evidentiranjem protivno Zakonu o računovodstvu te protivno poreznim i drugim propisima, s jedne strane i malom i/ili gotovo nikakvom odgovornošću knjigovođa za kršenje navedenih propisa, s druge strane.

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka

Kod korištenja ovog diplomskog rada korišteni su znanstveni i stručni članci, kao i knjige, izravno ili neizravno povezani s predmetom te relevantne web stranice, prije svega nadležnih institucija Ministarstva financija na kojima se mogu pronaći relevantni podaci o pojedinim tipologijama pranja novca povezanim s prethodno počinjenim kaznenim djelima poreznih utaja kao i podaci o izrečenim prekršajnim kaznama računovođama temeljem Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen na pet poglavlja. U prvom poglavlju su ukratko opisani predmet i cilj rada te navedeni izvori i metode prikupljanja podataka vezano za predmet ovog rada. U drugom poglavlju govori se o eksternalizaciji knjigovodstvenih poslova na vanjske knjigovođe, odnosno o prednostima i nedostacima navedene eksternalizacije te o samim razlozima zašto bi ili ne bi neki poduzetnik angažirao vanjskog knjigovođu. U sljedećem, trećem poglavlju, problematizira se nepostojanje zakona koji bi regulirao knjigovodstvenu djelatnost, posebno s obzirom na broj fizičkih i pravnih osoba kojima je knjigovodstvena djelatnost osnovna registrirana djelatnost. Kako bi se još jednom ukazalo na značaj potrebe zakonske reguliranosti knjigovodstvene djelatnosti, u četvrtom poglavlju, ukratko se opisuju najučestaliji načini izbjegavanja plaćanja poreznih i drugih davanja, a o kojima su, s obzirom na njihovu ulogu, morali imati saznanja i knjigovođe ili su, u teškoj varijanti, knjigovođe bili neizravni pomagači počinjenju poreznih kaznenih djela, zatim se iznose prepoznate tipologije pranja novca povezane s poreznim utajama te mjere i radnje koje su vanjski knjigovođe

obvezni provoditi temeljem Zakona o sprječavanju pranja novca, kao i primjeri počinjenja prekršaja knjigovođa po navodnom Zakonu. Na kraju, u petom poglavlju, iznosi se zaključak vezano za zakonsku odgovornosti i ulogu knjigovođa u sprječavanju poreznih utaja i pranja novca i posljedično, na značaj i nedvojbenu potrebu reguliranja knjigovodstvene djelatnosti posebnim zakonom.

2. EKSTERNALIZACIJE KNJIGOVODSTVENIH POSLOVA NA VANJSKE KNJIGOVOĐE

2.1. Prednosti eksternalizacije knjigovodstvenih poslova na vanjskog knjigovođu¹

Prednosti koje imaju gospodarski subjekti, posebno mikro i mali poduzetnici (mikro poduzetnici su oni koji ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri kriterija: ukupna aktiva 350.000,00 EUR, prihod 700.000,00 EUR i prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 10 radnika, a mali poduzetnici su oni koji nisu mikro poduzetnici i ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri kriterija: ukupna aktiva 4.000.000,00 EUR, prihod 8.000.000,00 EUR i prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 50 radnika), povjeravajući obavljanje knjigovodstvenih poslova vanjskim knjigovođama, u osnovi se mogu promatrati s dva aspekta, i to: s aspekta kvalitete obavljanja knjigovodstvenih usluga i s ekonomskog aspekta, odnosno cijene koju poduzetnici moraju platiti za knjigovodstvene usluge. (Zakon o računovodstvu, NN 78/2015, 134/2015, 120/2016, 116/2018, 42/2020, 47/2020, 114/2022 i 82/2023, 2015.)

Vanjski knjigovođe, neovisno o načinu organizacije i registracije kod Trgovačkog suda, su specijalizirani isključivo za obavljanje knjigovodstvenih poslova, bez obzira je li riječ o knjigovodstvenim poslovima za poduzetnike iz različitih djelatnosti (proizvodnja, trgovina, uslužna djelatnost, neprofitna organizacija i drugo) ili je riječ o knjigovođama koji obavljaju knjigovodstvene poslove samo za klijente određene djelatnosti. Zbog toga je nesporno da vanjski knjigovođe sve svoje vremenske, kadrovske, tehnološke i druge resurse koriste isključivo radi kontinuiranog poboljšanja kvalitete svojih usluga. Za razliku od njih, poduzetnici koji, uz osnovnu djelatnost obavljaju i druge, sporedne poslove, uključujući i računovodstvene poslove, pri čemu osoba/osobe koje obavljaju knjigovodstvene poslove često puta obavljaju i neke druge administrativne poslove, teže mogu dostići nivo kvalitete u obavljanju knjigovodstvenih usluga jednak kvaliteti usluga pruženih od strane knjigovodstvenih ureda.

Kada je riječ o ekonomskom razlogu zbog kojeg se poduzetnici, između vanjskog i vlastitog knjigovodstva, odlučuju za angažiranje vanjskog knjigovođe, angažiranje vanjskog

¹ U praksi, a i u ovom radu se koriste pojmovi „vanjski knjigovođa“ ili „vanjski računovođa“. Treba istaknuti da, iako je riječ o sličnim poslovima, „knjigovođa“ i „računovođa“ nisu sinonimi. Računovodstvo je složeniji pojam od knjigovodstva jer računovodstvo sve proknjižene poslovne događaje, što je zadaća knjigovodstva, objedinjuje u standardizirane godišnje financijske izvještaje koji se, osim za potrebe primjene zakonskih propisa koriste i za potrebe procjene kreditne sposobnosti poduzetnika od strane financijskih institucija i drugih zajmodavaca, za potrebe potencijalnih investitora, kupaca i dobavljača i slično.

knjigovođe u pravilu je jeftinije upravo iz razloga što je riječ o uslugama čiju cijenu, kao i cijenu drugih usluga i/ili proizvoda, definiraju tržišni uvjeti, tj. odnos ponude i potražnje. Budući je broj specijaliziranih knjigovodstvenih ureda u Republici Hrvatskoj relativno veliki (procjenjuje se da je u Hrvatskoj posljednjih nekoliko godina aktivno oko 5.000 samostalnih knjigovođa), cijene knjigovodstvenih usluga su relativno niske i za većinu malih i srednjih poduzetnika niže od ukupnih troškova eventualnog organiziranja internog računovodstva. Samostalno obavljanje knjigovodstvenih poslova od strane poduzetnika zahtijeva zapošljavanje jednog ili više kvalificiranih djelatnika te tehničku potporu, što u pravilu za poduzetnika znači i veći trošak u odnosu na cijenu koju bi za iste poslove platio vanjskom knjigovođi, posebno u slučaju relativno manjeg obima knjigovodstvenih poslova i nedovoljne zaposlenosti djelatnika koji bi obavljali knjigovodstvene poslove.

2.2. Nedostaci eksternalizacije knjigovodstvenih poslova na vanjskog knjigovođu

Eksternalizacija knjigovodstvenih poslova na vanjskog knjigovođu ima u pojedinim slučajevima i određenih nedostataka koji mogu utjecati na odluku poduzetnika da za obavljanje knjigovodstvenih poslova samostalno zaposli jednog ili više djelatnika. Razloga za takvu odluku može biti više, a u ovom radu se ističu dva.

Jedan od razloga je mogućnost brže i jednostavnije komunikacije između menadžmenta i knjigovodstvenog odjela što je bitno kod korištenja pojedinih knjigovodstvenih podataka u analizi poslovanja i donošenja poslovnih odluka. Ugovaranje obavljanja knjigovodstvenih poslova s vanjskim knjigovođom objektivno može prolongirati knjiženje pojedinih poslovnih događaja zbog potrebnog vremena za dostavu dokumentacije na knjiženje od strane poduzetnika kao i zbog činjenice da vanjski knjigovođe obavljaju knjigovodstvene poslove za više svojih klijenata i nije za očekivati da će dostavljena im dokumentacija biti isti ili naredni dan i proknjižena a posebno da će poduzetnik redovito dobivati izvješća i povratne informacije za donošenje operativnih poslovnih odluka. Dobivanje predmetnih izvješća i informacija na dnevnoj razini je u svakom slučaju lakše osigurati kroz vlastito knjigovodstvo, posebno ukoliko su glavni menadžeri poduzetnika strane fizičke osobe.

Drugi mogući razlog donošenja odluke o samostalnom obavljanju knjigovodstvenih poslova povezan je s tajnošću podataka. Iako je veći broj podataka o uspješnosti poslovanja poduzetnika javno dostupan, postoje i podaci o poslovanju, kao što su primjerice podaci o zaduženosti i likvidnosti, podaci o poslovnim partnerima, podaci o poslovnim planovima i slično, koje većina poduzetnika, iz razumljivih razloga, ne želi dijeliti s javnošću, pogotovo ne

s konkurencijom. Zbog navedenog razloga je bitno i postojanje međusobnog povjerenja između vanjskog knjigovođe i njegovih klijenata o čemu svaki poduzetnik, ako se odluči eksternalizirati knjigovodstvene poslove, zasigurno vodi računa i na čemu i što se ugovorno definira.

2.3. Čimbenici za donošenje poduzetnikove odluke o (ne)angažiranju vanjskog knjigovođe

Odluka o tome hoće li netko tko se bavi poduzetništvom povjeriti knjigovodstvene poslove vanjskom knjigovođi ili će ih obavljati samostalno je poslovna odluka svakog poduzetnika koja ovisi o njegovoj procjeni jesu li prednosti angažiranja vanjskog knjigovođe veće od potencijalnih nedostataka takve odluke. Nesporno je da će ta odluka ovisiti o odnosu operativnih troškova povezanih s knjigovodstvenim poslovima između vanjskog knjigovođe i interno organizirane knjigovodstvene funkcije, očekivanja koje pojedini poduzetnici imaju od knjigovodstvene evidencije i s tim u svezi kvalitete knjigovodstvenih usluga, značaja i utjecaja povjerljivosti pojedinih poslovnih pokazatelja na uspješnost poslovanja, veličini poduzetnika, mjerenoj ne samo po navedenim kriterijima propisanim Zakonom o računovodstvu već, primjerice, i brojem poslovnih promjena i količini pripadajuće dokumentacije koju je potrebno knjigovodstveno evidentirati, osnovnom djelatnošću poduzetnika i slično. U tom smislu, rijetko koji poduzetnici koji zapošljavaju manji broj ljudi, koji ne ispostavljaju puno izlaznih niti imaju puno ulaznih faktura i poduzetnici koji općenito nemaju puno poslovnih događaja tijekom određenog razdoblja, nemaju potrebu zapošljavati kvalificirane računovođe, već te poslove, uz znatno niže troškove, povjeravaju vanjskim knjigovođama, očekujući od njih i pojedine savjetodavne usluge, posebno vezano za primjenu poreznih i drugih propisa.

Kad je riječ o srednjim i velikim poduzetnicima, za očekivati je da njihova odluka o eventualnom angažiranju vanjskog knjigovođe, osim o cijeni usluge, ovisi najviše o korištenju knjigovodstvenih izvješća u donošenju svakodnevnih operativnih odluka.

Treba posebno napomenuti da se sve veći broj srednjih pa i velikih poduzetnika odlučuje eksternalizirati sporedne djelatnosti, uključujući i knjigovodstvene poslove, na vanjske, specijalizirane, davatelje usluga, s ciljem maksimalne posvećenosti osnovnoj djelatnosti. S druge strane, donošenje odluka im je olakšano činjenicom da i na tržištu postoji sve veći broj knjigovođa, specijaliziranih za obavljanje svih knjigovodstvenih poslova, koji svakodnevnim

ulaganjem u edukaciju djelatnika, praćenjem promjena poreznih i drugih propisa te ulaganjem u tehnološku podršku, garantiraju visoki nivo kvalitete knjigovodstvenih usluga.

3. PROBLEM ZAKONSKE (NE)REGULIRANOSTI KNJIGOVODSTVENE DJELATNOSTI

3.1. Statistički podaci o registriranim fizičkim i pravnim osobama registriranim za obavljanje knjigovodstvenih i računovodstvenih poslova

Budući da knjigovodstvena djelatnost nije zakonski regulirana, niti su se knjigovođe obvezni licencirati, ne postoji niti posebni registar knjigovođa iz kojeg bi bili razvidni egzaktni podaci o njihovom broju kao i podaci o fizičkim osobama s položenim ispitom „ovlaštenog knjigovođe“, ukoliko bi to zakonski bilo propisano. Takvi podaci, zahvaljujući zakonskoj reguliranosti, postoje primjerice za porezne savjetnike i komercijalne revizore, pa je tako na stranicama Hrvatske komore poreznih savjetnika vidljivo da je u vrijeme pisanja ovog rada bilo pedesetak poreznih savjetnika koji su djelatnost poreznog savjetovanja obavljali kao društvo (j.d.o.o. ili d.o.o.) te desetak poreznih savjetnika koji su tu djelatnost obavljali u formi obrta (samostalne djelatnosti). Iz istog izvora je vidljivo da položen ispit za poreznog savjetnika ima oko stotinjak fizičkih osoba, od kojih tridesetak ne obavlja poslove poreznog savjetovanja ili je u mirovini. (Hrvatska komora poreznih savjetnika, Imenik osoba koje su položile ispit za porezno savjetnika, 2024.)

Nadalje, iz Registra revizorskih društava i Registra ovlaštenih revizora koje vodi Ministarstvo financija je vidljivo da se revizorskim poslovima bavi oko 190 revizorskih društava u kojima je zaposleno blizu 600 ovlaštenih revizora s položenim revizorskim ispitom. (FINA, 2024.)

Približan broj registriranih osoba, pravnih ili osoba koje samostalno obavljaju knjigovodstvene poslove, moguće je utvrditi samo filtriranjem i to na način da se u registru svih pravnih i osoba koje samostalno obavljaju djelatnost odabere razred 69.20 u koji su, prema „Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti“ (NKD-u) iz 2007. godine, svrstane računovodstvene, knjigovodstvene i revizijske djelatnosti te porezno savjetovanje. Javno objavljeni podaci, filtrirani po navedenom kriteriju, ne postoje, već se takvi podaci mogu pronaći u pojedinim izvješćima. Primjerice, u izvješću Odbora stručnjaka za ocjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma (Moneyval-a) za razdoblje 2016. – 2020. godina, navodi se da je u 2020. godini (nije naveden točan datum), bilo 5.227 vanjskih računovođa i da su im ukupni prihodi iznosili oko 426.000.000 eura. Iako se navedene brojke odnose i na vanjske računovođe koje obavljaju računovodstvene poslove za vlasnički povezana društva, dakle i na računovođe koje su dio složene grupacije međusobno povezanih zajedničkim vlasnikom, čija je uloga, vezano za odnose sa strankama drugačija u odnosu na vanjske

računovođe koje obavljaju iste poslove za stranke s kojima nisu vlasnički niti upravljački povezani, riječ je o relativno velikom broju računovođa, koji zahtijeva veliku pozornost u svakom smislu, uključujući i preventivno djelovanje u sprječavanju raznih poreznih utaja i sprječavanja pranja novca, posebno ako se uzme u obzir značaj poslova koje obavljaju. (Council of Europe, 2021.)

3.2. Zakonska odgovornost vanjskog knjigovođe u obavljanju knjigovodstvenih usluga za klijente

Iako je, kako je već navedeno, riječ o velikom broju pravnih i fizičkih osoba i važnoj djelatnosti koju obavljaju, kako za njihove klijente tako i za državna, a posebno nadzorna tijela, vezano za primjenu Zakona o računovodstvu te primjenu više poreznih zakona i podzakonskih propisa, poduzetnici koji obavljaju knjigovodstvenu i/ili računovodstvenu djelatnost za svoje klijente, trenutno nisu zakonski odgovorni za eventualne propuste koji su rezultat pogrešne primjene Zakona o računovodstvu i/ili poreznih propisa. Izuzetak je eventualna kaznena odgovornost koju treba dokazati i odgovornost propisana Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, ali ona nije izravno povezana s osnovnom djelatnošću računovođa, koja može rezultirati pogrešnim knjiženjima i primjenama međunarodnih računovodstvenih standarda, greškama u sastavljanju godišnjih financijskih izvještaja i slično.

Naime, članak 7., stavak 3. i 4. Zakona o računovodstvu propisuju da je poduzetnik obavezan organizirati prikupljanje i sastavljanje knjigovodstvenih isprava, vođenje poslovnih knjiga i sastavljanje godišnjih financijskih izvještaja na način koji omogućuje provjeru poslovnih događaja, financijskog položaja te provjeru uspješnosti poduzetnika te da povjeravanje obavljanja računovodstvenih poslova drugim pravnim ili fizičkim osobama ne oslobađa poduzetnika od odgovornosti za povjerene poslove, kao i od odgovornosti za osiguravanje nesmetanog obavljanja nadzora od strane nadzornih tijela, sukladno njihovim propisanim ovlastima. Dakle, iako su mu povjereni svi knjigovodstveni, pa i šire, računovodstveni poslovi, koji često puta obuhvaćaju čak i sastavljanje knjigovodstvenih isprava, kao što su primjerice izlazne fakture, davanje naloga bankama za obavljanje transakcija po računima, iznajmljivanje poslovnih adresa i slično, vanjski knjigovođe ne odgovaraju za netočnost knjigovodstvenih podataka i posljedično za netočnost financijskih izvještaja, čak i u slučajevima kada je nesporno da su netočni knjigovodstveni podaci i financijski izvještaji

izravno povezani s aktivnostima i pogreškama u primjeni relevantnih zakonskih propisa od strane samog vanjskog knjigovođe. Nemali je broj poduzetnika, posebno onih koji imaju manji broj zaposlenih, čiji su vlasnici i/ili menadžeri stručno osposobljeni prvenstveno za obavljanje poslova u okviru osnovne registrirane djelatnosti i koji nemaju nikakvih dodirnih točaka s knjigovodstvenim poslovima. Zato i povjeravaju obavljanje knjigovodstvenih poslova specijaliziranim pravnim ili fizičkim osobama koje samostalno obavljaju knjigovodstvenu djelatnost očekujući od njih visoku kvalitetu pruženih usluga i adekvatnu primjenu svih zakonskih propisa te, posljedično, umanjeње rizika od odgovornosti pred nadzornim tijelima, zajmodavcima, investitorima i drugim poslovnim partnerima. Međutim, prema trenutno važećim propisima, to ih ipak ne oslobađa od bilo kakve odgovornosti i posljedica povezanih s pogrešnim vođenjem poslovnih knjiga od strane vanjskog knjigovođe. (Zakon o računovodstvu, NN 78/15, 134/15., 120/16., 116/18., 42/20., 47/20. i 114/22., 2023.)

Treba napomenuti da je još 2015. godine bio donesen novi Zakon o računovodstvu koji je da povjeravanje obavljanja računovodstvenih poslova i funkcije računovodstva drugim pravnim ili fizičkim osobama obvezuje te da se licenciraju za obavljanje tih poslova na temelju posebnog zakona. Iako i temeljem predmetnog Zakona poduzetnik (i dalje) ostao u potpunosti odgovoran za poslove povjerene vanjskom knjigovođi te odgovoran i za nesmetano obavljanje nadzora od strane nadzornih tijela, evidentno je da je i tada bila prepoznata potreba zakonskog reguliranja knjigovodstvene djelatnosti uvođenjem obveznog licenciranja, odnosno propisivanja uvjeta koje bi pravne i fizičke osoba bile obvezne ispunjavati da bi se mogle registrirati za obavljanje knjigovodstvenih poslova, kao i stručnih i drugih uvjeta koje bi fizička osoba morala ispunjavati ako bi htjela biti ovlaštena za obavljanje knjigovodstvenih poslova. Tako bi se zakonski uredilo tržište knjigovodstvenih usluga i podigla razina kvalitete knjigovodstvenih usluga, a povećala bi se i odgovornost knjigovođa, te bi ona, iako ju predmetna odredba ne propisuje, dobila drugačije značenje. Naime, obvezom licenciranja, između ostaloga, moglo bi se uvjetovati da osnivač i/ili direktor društva koje obavlja računovodstvene poslove mora biti nekažnjavana osoba, čime bi se preventivno onemogućilo osobama s kriminalnom prošlošću obavljanje predmetnih poslova i, posljedično, kažnjive aktivnosti (engl. „*fit and proper*“ kriterij). Nadalje, licenciranje bi dalo zakonodavcu mogućnost sankcija, uključujući i zabranu obavljanja djelatnosti knjigovođama koji predmetnu zakonsku obvezu ne bi provodili. Međutim, zakonska odredba koja bi obvezala licenciranje računovođa, nije nikada zaživjela u praksi, posebni zakon koji je trebalo donijeti sukladno predmetnoj odredbi, a koji bi regulirao knjigovodstvenu djelatnost, nikada nije

donesen, a izmjenama Zakona o računovodstvu iz 2018. godine odredba vezana za licenciranje knjigovođa je ukinuta. (Zakon o računovodstvu NN 78/2015, 2015.)

Iz javno dostupnih izvora može se zaključiti da su razlozi odustajanja od licenciranja predmetne djelatnosti uglavnom povezani s nezadovoljstvom knjigovođa, koja je dijelom posljedica i netransparentne i nedovoljno komunicirane predložene zakonske odredbe s onima na koje bi se ona odnosila. Tako se može iščitati da su računovođe, preko svojih savjetnika, budući da nemaju svoju komoru, izrazile bojaznost za svoju budućnost i istaknule više otvorenih pitanja i nepoznanica vezanih za donošenje predmetnog zakona. Postavljala su se pitanja vezana za obvezu polaganja ispita za ovlaštenog računovođu, težinu ispita, osobe koje bi morale polagati ispit (primjerice, jedna od nepoznanica odnosila se na mogućnost da fizičke osobe s visokom stručnom spremom ekonomskog usmjerenja i osobe sa srednjom stručnom spremom, ali s dugogodišnjim iskustvom na knjigovodstvenim poslovima, dobiju status ovlaštenog knjigovođe bez polaganja dodatnog ispita), koliko osoba u jednom računovodstvenom uredu bi moralo biti imati status „ovlaštenog knjigovođe“ da bi taj ured mogao obavljati knjigovodstvenu djelatnost, odnosi li se obveza polaganja ispita za ovlaštenog knjigovođu i na vlasnika i/ili direktora knjigovodstvenog ureda te koje bi dodatne uvjete vlasnik i/ili direktor knjigovodstvenog ureda morao ispunjavati da bi knjigovodstveni ured dobio licencu za rad, a nerijetko je istican i financijski aspekt, tj. potencijalni dodatni troškovi kojima bi bili opterećeni aktivni i novoosnovani knjigovodstveni uredi zbog primjene predmetne zakonske obveze.

3.3. Kodeks Hrvatske obrtničke komore za obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova i funkcije računovodstva

Kako je već navedeno u prethodnom poglavlju ovog rada, ne postoji zakon koji regulira knjigovodstvenu djelatnost. Samim time ne postoji niti odgovornosti knjigovođa za eventualne propuste (prekršaje) u obavljanju knjigovodstvene djelatnosti te, posljedično, propisane financijske i druge kaznene odredbe. Međutim, to ne znači da ne postoje preporuke kojih bi se svaki knjigovođa trebao pridržavati ukoliko želi kavalitetno obavljati knjigovodstvene poslove i biti konkurentan na tržištu knjigovodstvenih usluga. To su načela postupanja računovodstvenih servisa koja se navode u Kodeksu Hrvatske obrtničke komore za obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova i funkcije računovodstva koji je Skupština Hrvatske obrtničke komore potvrdila Odlukom od 28. 6. 2018. godine. U uvodnom

dijelu Kodeksa se ističe da je cilj Kodeksa promicati i unaprijediti djelatnosti računovodstvenih usluga i funkcije računovodstva kroz pružanje stručne i kvalitetne usluge te olakšati djelotvornu primjenu Opće uredbe o zaštiti podataka, uzimajući u obzir posebna obilježja obrade osobnih podataka. Uz kodeks je priložena i Izjava čijim potpisivanjem računovodstveni servis prihvaća obvezu postupanja u skladu sa sljedećim načelima (Hrvatska obrtnička komora, Kodeks HOK-a za obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova i funkcije računovodstva, 2018):

- načelo stručnosti i odgovornosti koji obvezuje potpisnika Izjave na stalno teorijsko usavršavanje i podizanje vještina, sukladno s pozitivnim zakonskim propisima Republike Hrvatske, primjenom međunarodnih računovodstvenih standarda, korištenjem mjesečnih tiskanih ili elektroničkih časopisa te sudjelovanjem na barem jednom mjesečnom stručnom seminaru i to iz područja za koje odgovorna osoba u računovodstvenom servisu sama procijeni da je potrebno, bilo cijelom računovodstvenom servisu ili pojedinom djelatniku, povezivanjem stečenih teorijskih znanja sa praktičnim iskustvom te pouzdanim obavljanjem svih poslova iz područja računovodstvene djelatnosti,

- načelo informiranosti korisnika usluga koje obvezuje računovodstvene urede da prilikom zaključivanja ugovora upozna korisnika usluga s osnovnim podacima o računovodstvenom uredu, s vrstama usluga koje obavlja, s cijenama usluga, rokovima pružanja usluga i općim uvjetima poslovanja i to na način koji kod korisnika usluga ne ostavlja prostora za bilo kakvu nejasnoću, dvojbu ili zabludu u vezi s razinom stručnosti i iskustva koje računovođa posjeduje te na obvezu traženja adekvatnog stručnog savjeta i pomoći ukoliko to tijekom pružanja usluge bude potrebno,

- načelo povjerljivosti koje propisuje obvezu računovodstvenog ureda da osigura da svaki njegov računovodstveni djelatnik štiti povjerene informacije koje sazna obavljajući računovodstvene poslove za ugovornog klijenta, izuzev povjerljivih informacija za čije otkrivanje ima klijentovu dozvolu ili ih je po pojedinim zakonima obavezan otkrivati,

- načelo poštenja koje obvezuje računovodstvenog djelatnika na izbjegavanje svake djelatnosti koja bi mu onemogućavala pošteno izvršavanje njegovih dužnosti i njegovu stručnost te koja bi mogla negativno utjecati na njegov ugled, na lijepo ponašanje i ophođenje prema svim korisnicima usluge, čak i u slučajevima kada se korisnik usluge ne pridržava tog pravila, a sve u cilju izbjegavanja stvarnih ili mogućih sukoba, na odbijanje poklona većih vrijednosti koji bi u stvarnosti ili potencijalno mogli negativno utjecati na

njegovu stručnost i poštenje, na identificiranje profesionalnih nedostataka ili drugih prepreka koje imaju negativan utjecaj na odgovorno ponašanje ili na obavljanje pojedinih poslova, o čemu je obavezan obavijestiti i svoje nadležne i

- načelo istinosti koje obvezuje vlasnika računovodstvenog servisa ili drugu odgovornu osobu u računovodstvenom servisu na istinito izvještavanje različitih razina odlučivanja unutar računovodstvenog servisa ili izvan njega, na otkrivanje svih značajnih informacija s ciljem prihvaćanja izvješća od strane korisnika usluga, na iznošenje primjedbi i prijedloga kod rješavanja pojedinih pitanja, na istinito i fer ispunjavanje svih zakonskih obveza vezano za zakonski propisana izvješćivanja ili izvješćivanja prema zahtjevima vanjskih korisnika (banke, leasing društva i sl.), na pismeno izvješćivanje i upozoravanje korisnika usluge sa svim osobitostima dokumentacije koju je dostavio ili ju nije dostavio, a trebao je, na obradu u računovodstveni servis, kako bi računovodstvena usluga bila obalvjena pravilno i u potpunosti.

Kodeks posebno definira obvezu zaštite osobnih podataka vezano za primjenu Opće uredbe o zaštiti podataka. U tom smislu, između ostaloga, Kodeks propisuje da računovodstveni servis može prikupljati i obrađivati osobne podatke samo ako je ispunjen najmanje jedan od sljedećih uvjeta (Hrvatska obrtnička komora, Kodeks HOK-a za obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova i funkcije računovodstva (2018):

- a) obrada podataka se mora obaviti radi pravnih obveza,
- b) obrada podataka je obavezna kako bi se zaštitili ključni interesi ispitanika ili druge fizičke osobe,
- c) obrada podataka je potrebna radi legitimnih interesa, osim u slučaju kada su od tih interesa jači interesi ili temeljna prava i slobode ispitanika koji zahtijevaju zaštitu osobnih podataka i
- d) ako ispitanik je odobrio obradu njegovih osobnih podataka u jednu ili više posebnih svrha.

Iako ne može propisivati kazne za kršenje pojedinih preporuka, Kodeks definira postupanje računovodstvenog servisa u slučaju spora s korisnikom usluga. U tom smislu u Kodeksu se navodi da se korisnik usluga i računovodstveni servis obvezuju na pokušaj mirnog rješenja spora, da je računovodstveni servis dužan analizirati svaki prigovor korisnika usluga koji se odnosi na način pružanja usluge, kvalitetu pružanja usluge, cijenu pružene usluge i slično, da, ukoliko se spor ne riješi mirnim putem, računovodstveni servis mora korisnika usluge uputiti na mogućnost mirnog rješenja uz posredovanje Centra za mirenje Hrvatske obrtničke komore

ili Suda časti Hrvatske obrtničke komore te da, tek ako se spor ne uspije riješiti niti navedenim posredovanjem, stranke mogu pokrenuti sudski spor, a nadležnost suda bi se određivala prema sjedištu računovodstvenog servisa. (Hrvatska obrtnička komora, Kodeks HOK-a za obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova i funkcije računovodstva, 2018.)

4. ULOGA I ZNAČAJ VANJSKOG KNJIGOVOĐE U SPRJEČAVANJU I OTKRIVANJU POREZNIH EVAZIJA I PRANJA NOVCA

4.1. Pojam i osnovne podjele porezne evazije

Ukratko, porezna evazija ili porezna utaja (engl. „*tax evasion*“) je smanjenje poreznih obveza na protuzakonit način, kao što je primjerice podcjenjivanje ostvarenog dohotka ili iskazivanje većih poslovnih odbitaka. (Madžarević-Šujster 2002., str. 119)

Porezne evazije se u teoriji, ali i u praksi, definiraju i dijele po više kriterija, a jedna od često korištenih podjela je podjela s aspekta zakonitosti na (Komljenović-Mahović M., 2009.):

- zakonitu (dopuštenu) i
- nezakonitu (nedopuštenu).

Zakonita porezna evazija je izbjegavanje plaćanja poreza pri čemu porezni obveznik nije postupio protivno poreznim ili drugim propisima. (Komljenović-Mahović M., 2009.)

Zakonska porezna evazija može biti namjerna i nenamjerna.

Namjerna porezna evaziju može rouzročiti porezni obveznik i to u slučajevima kada on sam poduzima određene zakonske korake kako ne bi platio porez (primjerice, izbjegava kupovati proizvode s visokim poreznim stopama), ali zakonska porezna evazija može biti stimulirana i od strane države, kada ona zakonom propisuje određeni porez na proizvode ili usluge očekujući da taj porez, zbog visoke stope, neće biti plaćen (primjerice, uvođenje visokih carinskih i drugih davanja na uvoz određenih proizvoda s ciljem ograničavanja uvoza tih proizvoda). (Komljenović-Mahović M., 2009.)

Nenamjerna porezna evazija, sa stajališta poreznog obveznika, događa se u slučajevima kada je neplaćanje poreza posljedica usputne i slučajne aktivnosti poreznog obveznika ili propuštanja koje je on učinio nenamjerno, bez motiva za izbjegavanjem plaćanja poreza, a sa stajališta države, kada porezni obveznici plaćaju manje porezne obveze kreativnim korištenjem tzv."rupa" u pojedinim poreznim zakonima, odnosno korištenjem neprecizno formuliranih odredbi iz zakonskih propisa, pri čemu često koriste usluge poreznih savjetnika radi definiranja rješavanja pojedinog poslovnog ili osobnog projekta s najmanjom, zakonski mogućom, poreznom obvezom. (Komljenović-Mahović M., 2009.)

U praksi se koristi više načina, te posljedično, podjela nezakonitih poreznih evazija, koje se često mijenjaju i modificiraju, ovisno o vrsti poreza koji se želi utajiti ili izbjeći njegovo

plaćanje, vrsti robe ili usluge na koje se porezna obveza odnosi, državi sjedišta pravne ili fizičke osobe koji žele utajiti poreznu obvezu ili izbjeći njegovo plaćanje itd.

Jedan od najpoznatijih načina utaje poreza pravnih osoba sa sjedištem u zemljama Europske unije je takozvana kružna prijevarena i odnosi se na utaju obveze plaćanja poreza na dodanu vrijednost. Kružna prijevarena obično funkcionira na način da tzv. "nestajući trgovac" uveze neku robu ili, rjeđe, usluge, iz druge zemlje članice pri čemu ne plaća porez na dodanu vrijednost (prijenos porezne obveze). Roba ili usluga se zatim preprodaje preko većeg broja društava, tzv. "buffera", uz malu ili nikakvu maržu pri čemu svako od tih društava, osim nestajućeg, u obračun uključuje i pretporez i porez, što rezultira malom poreznom obvezom (razlikom između poreza i pretporeza). U konačnici roba ili usluga se prodaje krajnjem kupcu ili ponovno izvozi bez zaračunavanja poreza na dodanu vrijednost. Nestajući trgovac obračunava i prijavljuje porez na dodanu vrijednost, ali ga ne uplaćuje u državni proračun i nakon nekog vremena se briše iz sudskog registra zbog čega naplata iskazane porezne obveze od njega postaje nemoguća. Društva „bufferi“ služe zapravo radi zavaravanja traga, otežavanja otkrivanja lanca od strane poreznih tijela i kako krajnji, legalni kupci robe ili usluge, ne bi posumnjali da su nesvjesno uključeni u poreznu prijevarenu. Roba koja se najčešće koristi u takvim prijevarama je roba koja je se brzo prodaje (mobilni uređaji, televizori, informatički proizvodi i slično), ima veliku vrijednost (nafta i naftni proizvodi, luksuzni satovi, zlati i proizvodi od zlata i sl) i lako se transportira. (Pribisalić L., Sokanović L. 2023. i Lukša B., 2016.)

Drugi, učestaliji načini porezne utaje ili izbjegavanja poreza su tzv. „porezni bjegovi“, kada porezni obveznici registriraju tvrtke u područjima s manjim poreznim stopama ili u tzv. „poreznim oazama“, odnosno „off shore“ područjima, fiktivna fakturiranja preko „off shore“ tvrtki, tzv. „rad na crno“ prvenstveno s ciljem utaje poreza na dohodak i poreza na dodanu vrijednost, doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje, fiktivni putni nalozi kojima se neosnovano povećavaju poslovni rashodi ili se na taj način pojedinim zaposlenicima isplaćuju neoporezive naknade iako je u osnovi riječ o dohotku, zlouporaba „transfernih cijena“ podfakturiranjem pruženih usluga ili prodane robe ili nadfakturiranjem korištenih usluga ili kupljene robe itd. (Corporate Finance Institute, b.d.)

4.2. Uloga vanjskog knjigovođe u pomaganju ili u sprječavanju poreznih evazija

Ulogu knjigovođe u pomaganju ili u sprječavanju poreznih evazija treba promatrati kroz opis poslova koje knjigovođe obavljaju te kroz odredbe Zakona o računovodstvu, odredbe

poreznih i drugih zakona, odredbe Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma te osnovne smjernice opisanog Kodeksa Hrvatske obrtničke komore za obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova i funkcije računovodstva i drugih propisa, koji definiraju uvjete koje mora ispunjavati dokumentacija (knjigovodstvena isprava) da bi bila vjerodostojna, način vođenja poslovnih knjiga koji osigurava točnost i pouzdanost sastavljenih propisanih financijskih izvještaja, postupanje u slučaju postojanja sumnji u nevjerodostojnu dokumentaciju i slično.

Tako je primjerice Zakonom o računovodstvu, između ostaloga, propisano da je poduzetnik dužan prikupljati i sastavljati knjigovodstvene isprave, voditi poslovne knjige, te sastavljati financijske izvještaje sukladno predmetnom Zakonu i na temelju njega donesenim propisima, poštujući pri tome standarde financijskog izvještavanja te temeljna načela urednog knjigovodstva i na način koji omogućuje provjeru poslovnih događaja, financijskog položaja i uspješnosti poslovanja. Nadalje, dužan je osigurati da računovodstvena dokumentacija bude točna, potpuna, provjerljiva, razumljiva i zaštićena od oštećenja i promjena, a ako utvrdi da navedeni uvjeti nisu ispunjeni dužan je istu, bez odgode, ispraviti i to na način koji će omogućiti identificiranje osobe koja je obavila ispravak, datum ispravka i sadržaj računovodstvene dokumentacije prije i nakon ispravka. Kad je riječ o knjigovodstvenoj ispravi, Zakon o računovodstvu propisuje da knjigovodstvena isprava mora nedvojbeno i istinito sadržavati sve podatke o poslovnom događaju, mora biti vjerodostojna, uredna i sastavljena na način da osigurava pravodobni nadzor, što svojim potpisom na knjigovodstvenoj ispravi jamči osoba ovlaštena za zastupanje poduzetnika ili osoba koju on ovlasti. Da ne bi ostalo nikakve dvojbe, Zakon o računovodstvu jasno definira uvjete koje mora zadovoljavati svaka knjigovodstvena isprava da bi bila uredna, pa navodi da je knjigovodstvena isprava uredna kada se iz nje nedvosmisleno može utvrditi mjesto i vrijeme njezina sastavljanja i njen materijalni sadržaj, što znači narav, vrijednost i vrijeme nastanka poslovne promjene povodom koje je ispostavljena. Konačno, kad je riječ o vođenju poslovnih knjiga, Zakon o računovodstvu propisuje da je poduzetnik dužan voditi poslovne knjige na način koji osigurava kontrolu unesenih podataka, ispravnost unosa podataka, čuvanje podataka, mogućnost korištenja podataka, mogućnost dobivanja uvida u promet i stanja na računima glavne knjige te mogućnost uvida u vremenski slijed obavljenog unosa poslovnih događaja. (Zakon o računovodstvu NN 78/2015, 2015.)

Na isti ili sličan način urednost knjigovodstvene isprave i način vođenja poslovnih knjiga regulira i Opći porezni zakon. Tako se u članku 66. navedenog Zakona navodi da se

knjigovodstvo mora voditi u skladu s propisima i na način da treća stručna osoba može u primjerenom roku steći pregled nad poslovanjem poduzetnika te nad nastankom, razvojem i okončanjem poslovnog događaja. Odredbe Zakona o računovodstvu i Općeg poreznog zakona koje definiraju urednost i vjerodostojnost knjigovodstvene isprave te točnost knjigovodstvene evidencije su u ovom radu ukratko opisane s ciljem usporedbe s dokumentacijom i knjigovodstvenom evidencijom karakterističnom za poduzetnike za koje postoji sumnja u porezne utaje. Koliko god „utajivači poreza“ trudili ispostaviti dokumentaciju i voditi knjigovodstvenu evidenciju na način da se porezna utaja ne može lako otkriti, stručne osobe iz koje obavljaju knjigovodstvene poslove na kvalitetan i stručan način, takve utaje relativno lako uoče, detaljnijom analizom vjerodostojnosti evidentirane knjigovodstvene isprave i analizom knjigovodstvene evidencije, vodeći se navedenim zakonskim odredbama te saznanjima o modalitetima poreznih utaja opisanim u točki 4.1 ovog rada. Iako se kao obveznici primjene navedenih zakona, odnosno odredbi povezanih s knjigovodstvenim ispravama i knjigovodstvenom evidencijom, navode poduzetnici, a ne knjigovođe, sama činjenica da je riječ o knjigovodstvenoj dokumentaciji i evidenciji koja je neodvojiva od knjigovodstvene djelatnosti i u koju knjigovođe imaju uvid u cijelosti, upućuje na zaključak da, iako ne postoji zakonska, u svakom slučaju postoji formalna odgovornost knjigovođe za možebitne nepravilnosti u knjigovodstvenim ispravama i knjigovodstvenim izvješćima te posljedično, za porezne utaje. Naime, od svakog knjigovođe koji obavlja knjigovodstvene usluge za svoje klijente se očekuje, a moguće da se i ugovorno knjigovođa obvezuje, kontrolirati urednost dostavljene mu dokumentacije i povratno obavještavati klijenta o uočenim manjkavostima koje bi mogle upućivati na namjeru poreznih utaja ili na (ne)namjerno izbjegavanje poreznih obveza. U konačnici, u većini slučajeva, kontakt osobe s nadležnom porezom upravom vezano za dostavljanje raznih propisanih poreznih prijava i izvještaja, su upravo djelatnici knjigovodstvenog ureda koji obavljaju uslugu vođenja poslovnih knjiga i sastavljanja financijskih izvještaja za svoje klijente. Ukoliko klijenti ne postupe u skladu s njihovim savjetima, odluka je na knjigovođi hoće li preuzeti rizik te i dalje obavljati ugovorene knjigovodstvene usluge iako ima saznanja o mogućim poreznim utajama korisnika računovodstvenih usluga ili će s njim raskinuti ugovor. Najgora varijanta bi bila, a ima na žalost i takvih slučajeva, što je vidljivo i iz nekih od primjera navedenih u nastavku ovog rada, da knjigovodstveni ured, ne samo da ne upozori klijenta o uočenim nepravilnostima i posljedicama tih nepravilnosti povezanim s obvezama obračuna i plaćanja poreza, već često puta, uz dodatnu „nagradu“ u odnosu na ugovorenu cijenu knjigovodstvenih usluga, aktivno sudjeluje u pokušajima poreznih utaja, sugerirajući i savjetujući klijenta („poreznog

utajivača“) u izradi knjigovodstvenih isprava i druge pripadajuće dokumentacije, kako bi ona bila manje sumnjiva poreznoj upravi i drugim nadležnim tijelima. (Opći porezni zakon, Narodne novine br. 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 42/20, 114/22, 2023.)

Zaključno, kada vanjski knjigovođe iz knjigovodstvenih isprava koja im se dostavlja na knjiženje uoče da te knjigovodstvene isprave nisu ispostavljene na način propisan opisanim odredbama Zakona o računovodstvu i Općeg poreznog zakona i da bi mogle izazvati sumnje kod nadležnih tijela u moguće porezne utaje, imaju dvije mogućnosti:

- preventivno reagirati i upozoriti klijente na uočene nepravilnosti i moguće posljedice s ciljem otklanjanja tih nepravilnosti, bilo da je riječ o nenamjernim pogreškama, ali pogreškama koje mogu uzrokovati netočnu knjigovodstvenu evidenciju i netočne financijske izvještaje, a time i moguće, nenamjerno, umanjenje poreznih obveza, bilo da je riječ o namjeri poduzetnika da kreiranjem knjigovodstvenih isprava netočnog sadržaja, osigura za svoje društvo i/ili za fizičku osobu protuzakonito stečenu novčanu korist, na štetu državnog proračuna, kada bi knjigovođa, ukoliko njegov klijent i nakon upozorenja nastavi s istim, protuzakonitim, ispostavljanjem knjigovodstvenih isprava, trebao raskinuti ugovor o pružanju knjigovodstvenih usuga i takvog klijenta prijaviti nadležnim državnim tijelima ili

- vezano za ciljano, protuzakonito, kreiranje knjigovodstvenih isprava i drugih protuzakonitih radnji radi utaje poreza i drugih plaćanja u korist državnog proračuna, koje poduzetnici nastavljaju činiti i nakon što budu upozoreni od knjigovođe na moguće posljedice te dalje nastaviti obavljati knjigovodstvene usluge za takvog klijenta vodeći se logikom da je on kao knjigovođa mogao ali po zakonu nije morao uočiti opisane nepravilnosti, pa čak i savjetima kako pojedine knjigovodstvene isprave učiniti prividno manje sumnjivim u slučaju nadzora poreznih drugih nadležnih tijela.

4.3. Zakonske obveze knjigovođa u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Iako su sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma regulirani istim propisom, Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja (u nastavku ZSPNFT), u ovom radu se uglavnom analizira uloga knjigovođa u sprječavanju pranja novca budući da je uloga knjigovođa u sprječavanju terorizma u Republici Hrvatskoj manja, a sećom niti terorizam u Republici Hrvatskoj još nije prisutan. To ne znači da knjigovođe i drugi obveznici iz

ZSPNFT-a ne moraju provoditi radnje, mjere i postupke s ciljem preventivnog djelovanja i u sprječavanju potencijalnog financiranja terorizma. (Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, NN br. 108/2017, 39/2019 i 151/2022, 2023.)

Pranje novca se, najkraće, može definirati kao uključivanje nelegalno stečenog novca i druge imovine u legalne tokove i provodi se kroz 3 faze, i to: fazu polaganja, tj. uvođenje prljavog novca u financijski sustav, fazu preslojavanja, tj. kruženje sredstava kroz financijski sustav s jednog računa na drugi ili iz jedne jurisdikcije (države) u drugu i fazu integracije, u kojoj se prljavi novac integrira s legalno stečenim novcem u financijski sustav. (Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, NN br. 108/17, 39/19, 151/22, 2023.)

Postupku pranja novca odnosno prikrivanju pravog izvora novca i sve imovine koja proizlazi iz tog novca uvijek prethodi nezakonita aktivnost kojom su taj novac odnosno imovina nelegalno stečeni.

Dakle, riječ je u pravilu o novcu stečenom nekim kaznenim djelom, nazvanim predikatnim kaznenim djelom, koje ZSPNFT definira kao svako kazneno djelo kojim je ostvaren nezakonit prihod koji može biti predmet kaznenoga djela pranja novca. Iz definicije se može zaključiti da predikatno kazneno djelo povezano s pranjem novca može biti i utaja poreza. Dakle, osnovna svrha pranja novca je mogućnost korištenja protuzakonito stečenog novca, pri čemu je u pravilu riječ o legalnim transakcijama kao što su pozajmice, kupnja nekretnina, kupnja robe visoke vrijednosti (zlato i proizvodi od zlata, skupocjeni satovi) i druge transakcije. Naime, protuzakonito stečeni novac koji se ne može dalje koristiti za plaćanja robe i/ili usluga ili za plaćanja po drugim osnovama, nema nikakvu vrijednost, a time i počinjenje predikatnog kaznenog djela ne osigurava počinitelju imovinsku korist koju on očekuje. Iako mogu biti iste osobe, počinitelj predikatnog kaznenog djela i perač novca su u čestim slučajevima pranja novca različite pravne ili fizičke osobe. (Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, NN br. 108/17, 39/19, 151/22, 2023.)

ZSPNFT definira niz radnji, postupaka i aktivnosti koje je potrebno poduzimati kako bi se preventivno spriječilo pranje novca. Nositelji tih postupaka i radnji su pravne i fizičke osobe koje su obvezne poduzimati mjere i radnje radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma u skladu sa Zakonom (u Zakonu nazvani „obveznici“).

Popis obveznika koji su dužni provoditi propisane mjere i radnje s ciljem sprječavanja pranja novca je definiran u članku 9., stavak 2. ZSPNFT-a. Najznačajniji obveznici su kreditne institucije, odnosno banke, iz razumljivog razloga budući se glavna transakcija, uključujući

i transakcije povezane s pranjem novca, obavlja preko transakcijskih računa pravnih ili fizičkih osoba otvorenih u bankama. S obzirom na njihov značaj kao obveznika po ZSPNFT-u razumljivo je i da se najveći broj propisanih mjera, radnji i aktivnosti, odnosi upravo na kreditne institucije, odnosno banke i da je uloga i odgovornost banaka u sprječavanju pranja novca puno neusporedivo veća od uloge i odgovornosti ostalih obveznika. (Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, čl. 9)

Ostali obveznici, prema ZSPNFT-u, su i pravne i fizičke osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti, a to su: revizorska društva, samostalni revizori, vanjski računovođe, tj. fizičke ili pravne osobe koje obavljaju računovodstvene usluge, porezni savjetnici, društva za porezno savjetništvo, odvjetnici, odvjetnička društva, javni bilježnici, ako, u ime svoje stranke ili za svoju stranku, sudjeluju u bilo kojoj vrsti financijskih transakcija ili transakcija koje uključuju nekretnine ili ako pružaju pomoć u planiranju ili provođenju transakcije za svoju stranku u vezi s kupnjom ili prodajom nekretnina ili poslovnih subjekata, upravljanjem novčanim sredstvima, vrijednosnim papirima ili drugom imovinom u vlasništvu stranke, otvaranjem i upravljanjem bankovnih računa, štednih uloga ili računa za poslovanje s financijskim instrumentima, prikupljanjem sredstava potrebnih za osnivanje, poslovanje ili upravljanje trgovačkim društvom, osnivanjem, poslovanjem ili upravljanjem trustovima, trgovačkim društvima, zakladama ili sličnim pravnim uređenjima. (Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, NN br. 108/17, 39/19, 151/22, 2023.)

Dakle, obveznici provedbe mjera, radnji i postupaka propisanih ZSPNFT-om, su i vanjski računovođe, odnosno pravne ili fizičke osoba, koje obavlja računovodstvene usluge. Budući da ZSPNFT za sve navedene obveznike kroz cijeli tekst koristi riječ „obeznik“, a ne naziv pojedinog obveznika, u ovom radu se, s obzirom na temu, pojam „obveznik“ zamjenjuje pojmom „vanjski računovođa“.

Članak 11. ZSPNFT-a propisuje da vanjski računovođe moraju provoditi sljedeće mjere, radnje i postupke s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, čl. 11):

- izraditi procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma,
- uspostaviti proceduru s ciljem učinkovitog umanjenja i djelotvornog upravljanja rizicima od pranja novca i financiranja terorizma (u ranijem ZSPNFT-u ovaj dokument se zvao interni akt),

- provoditi mjere tzv. dubinske analize stranke,
- imenovati ovlaštenu osobu i, po potrebi, njegova zamjenika, koja će biti odgovorna za provedbu mjera za sprječavanje pranja novca te osigurati primjerene uvjete za njihov rad,
- omogućiti redovito stručno osposobljavanje i izobrazbu iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma svojih zaposlenika,
- izraditi i redovito dopunjavati liste indikatora koji omogućuju lakše prepoznavanje stranaka, transakcija i sredstava za koje postoje razlozi za sumnju na pranje novca,
- obavještavati i dostavljati Uredu za sprječavanje pranja novca (u nastavku „Ured“) propisane i tražene podatke, informacije i dokumentaciju o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama.

Treba napomenuti da se pojedine aktivnosti propisane ZSPNFT-om ne odnose podjednako na sve obveznike. Primjerice, vanjski računovođa, kao i većina drugih obveznika iz ZSPNFT-a, nije obvezan uspostavljati odgovarajući informacijski sustav za provođenje propisanih obveza, već se ta obveza prije svega odnosi na banke. Nadalje, s obzirom da većina vanjskih računovođa ima relativno mali broj zaposlenih, direktor i/ili vlasnik društva ujedno je i ovlaštena osoba za provedbu mjera, radnji i postupaka iz ZSPNFT-a.

ZSPNFT detaljno opisuje što svaka od navedenih obveza obuhvaća i propisuje aktivnosti koje se u okviru svake obveze moraju poduzimati.

ZSPNFT propisuje i koja državna tijela su nadležna za nadzor pojedinih obveznika koji provode propisane mjere, radnje i postupke radi sprječavanja pranja novca. Kako bi se olakšalo obveznicima, nadležna tijela u općim i/ili u posebnim smjernicama, dodatno i u detalje opisuju sve poslove koji su povezani s obvezama obveznika za čiji nadzor su nadležni. (Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, NN br. 108/17, 39/19, 151/22, 2023.)

Sukladno članku 82., stavak 2. ZSPNFT-a, primarni nadzornik primjene ZSPNFT-a, između ostalih, i kod vanjskih računovođa, je Financijski inspektorat Republike Hrvatske. Na stranicama Ministarstva financija Republike Hrvatske objavljeno je više akata povezanih s nadležnošću Financijskog inspektorata u primjeni ZSPNFT-a. Za potrebe teme ovog rada iznose se osnovne odredbe iz Općih smjernica za provođenje ZSPNFT-a (u nastavku „smjernice“) u kojima su obveze propisane ZSPNFT-om detaljnije razrađene i precizirane. Sam naziv „opće“ upućuje na zaključak da je riječ o smjernicama koje primjenjuju svi

obveznici iz ZSPNFT-a za čiji je nadzor nadležan Financijski inspektorat. Zato, iako se u smjernicama koristi pojam „obveznik“, jasno je da se, s obzirom na nadležnost Financijskog inspektorata, većina postupaka, radnji i mjera iz smjernica odnosi i na vanjske računovođe. (Ministarstvo financija, 2020.)

Da bi vanjski računovođe bolje razumjeli svoje obveze i uskladili ih sa odredbama ZSPNFT-om, mjere su u smjernicama razvrstane u sljedeće četiri osnovne kategorije (Ministarstvo financija, 2020.):

- A) interni sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca,
- B) dubinska analiza stranke,
- C) stalno praćenje i obavješćivanje i
- D) čuvanje podataka i evidencija.

Svaka od navedenih kategorija je u predmetnim smjernicama detaljnije razrađena na način koji je ukratko opisan u nastavku ovog rada.

A) Interni sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca

ZSPNFT definira sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma kao skup mjera, radnji i postupaka koje obveznici, uključujući i vanjske računovođe, uspostavljaju s ciljem utvrđivanja, procjenjivanja, ovladavanja i praćenja rizika od pranja novca i financiranja terorizma, kojima bi obveznici mogli biti izloženi u svome poslovanju. Vanjski računovođa je obvezan prilagoditi sustav sprječavanja i otkrivanja pranja novca svome poslovanju razmjerno veličini, vrsti, opsegu i složenosti poslova koje obavlja.

U smjernicama Financijskog inspektorata se ponavljaju, ali i dopunjuju ZSPNFT-om propisane aktivnosti vanjskih računovođa vezano za uspostavu sustava za sprječavanje pranja novca. U tom smislu se u smjernicama navodi da je, u cilju efikasnog funkcioniranja sustava, direktor vanjskog računovođe obvezan (Ministarstvo financija, 2020.):

- propisati internu proceduru, tj. definirati politike, kontrole i postupke koje će vanjski računovođa provoditi s ciljem sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te usvojiti analize rizika od pranja novca,
- imenovati ovlaštenu osobu odgovornu za provedbu sustava i omogućiti da ovlaštena osoba može brzo, kvalitetno i pravodobno izvršavati zadaće propisane ZSPNFT-om, da ima

neograničeni pristup svim potrebnim podacima, informacijama i dokumentaciji te da ima osigurane odgovarajuće organizacijske, kadrovske, materijalne i druge uvjete rada kao i prostorne i tehničke uvjete koji jamče zaštitu povjerljivih podataka i informacija kojima raspolaže,

- osigurati sustav koji omogućuje pravodobno dostavljanje Uredu i Financijskom inspektoratu svih traženih podatke, informacija i dokumentacije, sigurnim kanalima i na način kojim se osigurava zaštita podataka,

- osigurati redovitu edukaciju zaposlenika u području sprječavanja pranja novca i

- osigurati učinkovitu komunikaciju, suradnju i tijek informacija na svim organizacijskim razinama, što se posebno odnosi na računovodstvene urede koji obavljaju računovodstvene usluge za veći broj stranaka i imaju veći broj zaposlenih.

S obzirom da većina vanjskih računovođa ima manji broj zaposlenih, kao i stranaka, to mu omogućuje da vlasnik i/ili direktor bude ujedno i ovlaštena osoba po ZSPNFT-u, zbog čega ispunjenje navedenih obveza od strane vanjskog računovođe, posebno kad je riječ o propisanim uvjetima koji se moraju osigurati ovlaštenoj osobi, ne bi trebao biti problem.

S obzirom na veliki broj aktivnosti koje je potrebno poduzimati kako bi sustav za sprječavanje pranja novca bio uspješan i s obzirom da bi obavljanje svih propisanih aktivnosti, za sve klijente, često zatijevalo veći broj djelatnika od broja potrebnog za obavljanje osnovne djelatnosti vanjskog računovođe, smjericama se obveznicima preporučuje primjena pristupa temeljenog na riziku, odnosno prilagodba primjene mjera za sprječavanje odnosno ublažavanje rizika od pranja novca utvrđenim rizicima za svakog klijenta (stranku), čime se otklanja obveza primjene svih mjera za stranke za koje se procjenom utvrdi da su manje rizične. Da bi mogao primjenjivati pristup temeljen na riziku vanjski računovođa je, prije svega, obvezan izraditi analizu rizika od pranja novca i financiranja terorizma kako bi prepoznao, procijenio, razumio i smanjio rizike od pranja novca i financiranja terorizma s kojima se suočava u svom poslovanju. U tome mu pomažu čimbenici rizika, koji se, prema smjericama, odnose na (Ministarstvo financija, 2020.):

- stranke vanjskog računovođe,

- države ili geografska područja stranaka,

- proizvode, usluge i transakcije stranaka i

- kanale dostave pojedinih podataka.

Nakon provedene procjene rizika, vanjski računovođa je, prema smjernicama, s obzirom na čimbenike rizika koji se odnose na stranke, obvezan kategorizirati stranke, poslovne odnose i povremene transakcije sukladno, najmanje, u sljedeće tri kategorije (Ministarstvo financija, 2020.):

- stranke visokog rizika, za koje je potrebno je primijeniti mjere s ciljem umanjenja rizika i obavljati njihovu pojačanu dubinsku analizu, a odbijanje transakcije ili prekid poslovnog odnosa nije obvezno,

- stranke srednjeg rizika, u koju kategoriju vanjske računovođe svrstavaju najveći broj svojih stranaka, a u koje se svrstavaju stranke koje, primjenom navedenih čimbenika, nisu kategorizirane niti kao visoko niti kao nisko rizične i

- stranke niskog rizika, u koje, s obzirom na vrlo stroge čimbenike rizika, vanjski računovođa može kategorizirati relativno mali broj stranaka, a za koje je dovoljno provoditi tzv. pojednostavljenu dubinsku analizu, na način koji je opisan u nastavku ovog rada.

U koji od navedena tri rizika će vanjski računovođa svrstati pojedine stranke ovisi o njegovoj procjeni temeljenoj na čimbenicima rizika. U smjernicama se navodi više izvora koji se mogu i/ili moraju koristiti kod prikupljanja informacija o čimbenicima rizika stranaka, kao što su:

- nadnacionalna procjena rizika od pranja novca koju je izradila Europska komisija,

- nacionalna procjena rizika od pranja novca koja je izrađena od strane Ureda, uz suradnju s drugim nadležnim tijelima temeljem ZSPNFT-a,

- strateške objave i upozorenja državnih tijela te obrazloženja koja se daju uz pojedine propise, smjernice, okružnice i informacije,

- obrazloženja odluka o izrečenim kaznama, upozorenja i tipologije pranja novca te druge informacije tijela kaznenog progona,

- informacije dobivene provedbom dubinske analize stranke, vlastita saznanja i stručno iskustvo vanjskog računovođe,

- informacije organizacija civilnog društva o indeksima percepcije korupcije,

- informacije međunarodnih tijela zaduženih za određivanje standarda o izvještajima o međusobnoj procjeni ili neobvezujućim crnim listama,

- informacije iz vjerodostojnih i pouzdanih javnih izvora i medija i ostalo.

Indikatori koji upućuju na potencijalno viši rizik, a povezani su sa strankom, prema ZSPNFT-u i smjernicama, uključuju (Ministarstvo financija, 2020.):

- stranke s kojima se poslovni odnos odvija u neuobičajenim okolnostima,

- stranke koje, s aspekta pranja novca, imaju boravište na području visoko rizične države,

- društva koja imaju nominalne dioničare ili dionice na donositelja,

- društva koja intenzivn posluju s gotovinom,

- društva neobične ili složene vlasničke strukture s obzirom na prirodu posla,

- društva koja ne obavljaju ili ne smiju obavljati registriranu djelatnost u matičnoj državi ili su 25% i više u vlasništvu strane pravne osobe koja ne obavlja ili ne smije obavljati djelatnosti u državi u kojoj je registrirana,

- državljanina treće zemlje koji traži pravo na boravak ili državljanstvo u Republici Hrvatskoj u zamjenu za transfere kapitala, kupnju nekretnina ili državnih obveznica ili ulaganja u trgovačka društva u Republici Hrvatskoj i slično.

S druge strane, prema smjernicama, stranke koje se može kateogizirati kao stranke niskog rizika su:

- trgovačka društva čijim se finansijskim instrumentima trguje na burzi ili na uređenom tržištu pod uvjetom da podliježu zahtjevu za objavljivanje podataka i zahtjevu za osiguranje odgovarajuće transparentnosti stvarnog vlasništva,

- tijela javne vlasti i pravne osobe čiji je osnivač Republika Hrvatska ili druga država članica ili jedinica lokalne i područne (regionalne) uprave iz Republike Hrvatske ili druge države članice i

- stranke koje imaju boravište na području države za koju vrijedi nizak rizik od pranja novca.

Čimbenici rizika koji su povezani s proizvodima, uslugama, transakcijama ili kanalima dostave koji mogu upućivati na potencijalno viši rizik od pranja novca, između ostalih, uključuju (Ministarstvo financija, 2020.):

- proizvode i transakcije pogodne za anonimnost,
- poslovne odnose ili transakcije sa strankom koja kod uspostavljanja poslovnog odnosa ili provedbe nije nazočna a komunikacija se obavlja bez određenih oblika zaštite,
- primljena plaćanja od nepoznatih ili nepovezanih trećih osoba,
- nove proizvode i nove poslovne prakse,
- transakcije povezane s naftom, oružjem, plemenitim kovinama, duhanskim proizvodima i drugo.

Važni čimbenici rizika povezani s geografskim područjem, koji mogu upućivati na potencijalno viši rizik, uključuju (Ministarstvo financija, 2020.):

- države koje nemaju djelotvoran sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma,
- države za koje imaju znatnu razinu korupcije ili drugih kaznenih djela,
- države u odnosu na koje su na snazi sankcije Europske unije, Ujedinjenih naroda, zabrana trgovanja ili slične mjere,
- države koje financiraju ili podržavaju terorističke aktivnosti ili unutar kojih djeluju terorističke organizacije i slično.

Čimbenici rizika povezani s geografskim područjem, koji mogu upućivati na potencijalno niži rizik uključuju mjesto registracije ili prebivališta stranke na teritoriju države članice EU, treće države koje imaju djelotvoran sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, treće države koje imaju nisku razinu korupcije i slično.

B) Dubinska analiza stranke

Jedna od najvažnijih obveza koju vanjski računovođe moraju provoditi temeljem ZSPNFT-a je dubinska analiza stranke. Dubinska analiza stranke, sukladno ZSPNFT-u, obuhvaća sljedeće mjere (Ministarstvo financija, 2020.):

- utvrđivanje i provjeru identiteta stranke,

- utvrđivanje i poduzimanje odgovarajućih mjera za provjeru identiteta stvarnog vlasnika stranke,
- prikupljanje propisanih podataka (podaci o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa i drugi podaci propisani ZSPNFT-om i podzakonskim aktima) i
- stalno praćenje poslovnog odnosa.

Vanjski računovođa je dužan obaviti dubinsku analizu stranke u sljedećim slučajevima (Ministarstvo financija, 2020.):

- prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa strankom,
- pri svakoj transakciji u vrijednosti od 10.000,00 eura i većoj, uključujući i više povezanih transakcija u ukupnom iznosu od 10.000,00 eura i više,
- pri svakoj povremenoj transakciji koja predstavlja prijenos novčanih sredstava u vrijednosti većoj od 1.000,00 EUR, ako postoji sumnja u vjerodostojnost i primjerenost prethodno dobivenih podataka o stranci te
- uvijek kada u vezi s transakcijom ili strankom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, bez obzira na vrijednost transakcije.

Opseg mjera dubinske analize stranke vanjski računovođa je dužan prilagoditi procjeni rizika. Kada je rizik povezan s poslovnim odnosom ili povremenom transakcijom nizak, vanjski računovođa može primijeniti mjere pojednostavljene dubinske analize stranke, a kada je rizik povezan s poslovnim odnosom ili povremenom transakcijom visok, vanjski računovođa je dužan primijeniti mjere pojačane dubinske analize stranke. (Ministarstvo financija, 2020.)

Jedna od važnijih mjera koju vanjski računovođe moraju provoditi u okviru dubinske analize svojih stranaka je mjera utvrđivanja i provjera identiteta stvarnog vlasnika stranke, a to je fizička osoba koja se nalazi na kraju vlasničke strukture određene pravne osobe odnosno osoba koja u konačnici kontrolira transakciju ili poslovni odnos. Kako se navodi u smjernicama, identifikacija stvarnog vlasnika stranke je od izuzetne važnosti za otkrivanje i sprječavanje pranja novca jer bi upravo djelovanje te osobe moglo predstavljati prvu fazu pranja novca, odnosno plasiranje, pri čemu bi složena vlasnička struktura služila za prikrivanje njezinog utjecaja te posljedično prikrivanje i integraciju ilegalno stečenih sredstava. (Ministarstvo financija, 2020.)

Često puta stvarnog vlasnika neke pravne osobe, zbog složene vlasničke strukture, posebno kad je riječ o velikim multinacionalnim kompanijama, nije jednostavno utvrditi. Zbog toga ZSPNFT i pripadajući podzakonski akti propisuju da se stvarnim vlasnikom pravne osobe smatra fizička osoba koja (Ministarstvo financija, 2020.):

- u vlasništvu društva ima više od 25% poslovnih udjela ili dionica odnosno koja je imatelj više od 25% glasova u skupštini društva,
- u vlasništvu ili pod kontrolom jedne ili više pravnih osoba, pojedinačno ili zajedno s drugim fizičkim osobama, ima više od 25% poslovnih udjela,
- ima kontrolni položaj u upravljanju imovinom pravne osobe preko drugih sredstava,
- kontrolira drugu fizičku osobu(e) i/ili fizičku osobu(e) u čije se ime obavlja transakcija.

Dakle, stvarni vlasnik može biti jedna ili više fizičkih osoba putem izravnog ili neizravnog vlasništva te kontrole drugim sredstvima.

Ako nije moguće identificirati fizičku osobu (osobe) ili ako postoji sumnja da identificirana fizička osoba (osobe) nije stvarni vlasnik stranke te kada su iscrpljeni svi mogući načini utvrđivanja stvarnog vlasnika, prema ZSPNFT-u, stvarnim vlasnikom se može smatrati i član uprave ili drugoga poslovnog tijela ili osoba koja obavlja jednakovrijedne funkcije.

Identitet stvarnog vlasnika stranke nije potrebno utvrđivati i provjeravati ako je stranka trgovačko društvo čijim se financijskim instrumentima trguje na burzi ili uređenom tržištu u jednoj ili u više država članica u skladu s propisima u Europskoj uniji ili u trećoj državi pod uvjetom da u toj trećoj državi vrijede zahtjevi za objavljivanje podataka u skladu s propisima u Europskoj uniji koji osiguravaju odgovarajuću transparentnost podataka o stvarnim vlasnicima.

Vanjski računovođa može provesti i pojednostavljenu dubinsku analizu stranke ako na temelju spomenute analize rizika procijeni da stranka predstavlja nizak rizik od pranja novca. Prema smjernicama, pojednostavljena dubinska analiza obuhvaća sljedeće radnje vanjskog računovođe: provjera identiteta stranke i stvarnog vlasnika nakon uspostavljanja poslovnog odnosa, smanjenu učestalost ažuriranja podataka o stranci, smanjen opseg stalnog praćenja transakcija ili izvođenja zaključaka o svrsi i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa prema vrsti transakcije ili uspostavljenoga poslovnog odnosa. Treba napomenuti da je vanjski računovođa dužan i u odnosu na stranku niskog rizika provoditi mjere stalnog praćenja poslovnog odnosa u svrhu otkrivanja složenih, neobičnih ili sumnjivih transakcija te da pojednostavljena

dubinska analiza stranke nije dopuštena kada u vezi sa strankom, transakcijom, imovinom ili sredstvima postoje razlozi za sumnju na pranje novca i/ili financiranje terorizma te kada je riječ o složenoj i neobičnoj transakciji. (Ministarstvo financija, 2020.)

Vanjski računovođa je u određenim slučajevima dužan provesti i pojačanu dubinsku analizu stranke koja, osim mjera uobičajene dubinske analize propisanih ZSPNFT-om, uključuje i dodatne mjere koje se primjenjuju u sljedećim slučajevima: kada je stranka ili stvarni vlasnik stranke politički izložena osoba, kada je stranka povezana s visokorizičnom trećom državom, kada je stranka pravna osoba koja je izdala dionice na donositelja ili fizička ili pravna osoba koja obavlja transakciju u vezi s dionicama na donositelja, kada procjeni da stranka predstavlja visok rizik, kada je visok rizik od pranja novca vidljiv iz Nacionalne procjene rizika, kada postoji sumnja na pranje novca i kod svih složenih i neobično velikih transakcija te neobičnih transakcija koje nemaju vidljivu ekonomsku ili pravnu svrhu.

U okviru mjera pojačane dubinske analize vanjski računovođa bi trebao: povećati količinu informacija koje se prikupljaju za potrebe uobičajene dubinske analize, povećati kvalitetu informacija koje se prikupljaju za potrebe uobičajene dubinske analize, prikupiti podatke o izvoru sredstava ili imovine i povećati učestalost praćenja, a sve ovisno o kojem je od navedenih slučajeva u kojima se provode mjere pojačane dubinske analize riječ. (Ministarstvo financija, 2020.)

C) Stalno praćenje i obavješćivanje

Postoje situacije kada niti jedna od propisanih mjera, radnji i postupaka nije dovoljna da bi se preventivno djelovalo i spriječilo možebitno pranje novca te vanjskim računovođama preostaje jedino o sumnjivoj transakciji obavijestiti Ured koji, nakon analitičke obrade i dopune prijave dodatnim podacima kojima raspolaže, ako se sumnje na pranje novca potvrde, obavijest o sumnjivim transakcijama/osobama prosljeđuje Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske i/ili drugim nadležnim tijelima.

Prema odredbama članka 57. ZSPNFT-a, vanjske računovođe su dužne, bez odgađanja, obavijestiti Ured o sumnjivoj transakciji, sredstvima i osobama kada (Ministarstvo financija, 2020.):

- znaju, sumnjaju ili imaju razloga sumnjati da u vezi sa sumnjivom transakcijom postoje razlozi za sumnju na pranje novca,

- znaju, sumnjaju ili imaju razloga sumnjati da sredstva, bez obzira na njihov iznos, predstavljaju imovinsku korist ostvarenu kriminalnom aktivnošću te

- kada stranka od njih zatraži savjet u vezi s pranjem novca ili financiranjem terorizma.

Kako bi mogli utvrditi postoji li sumnja da je neka transakcija sumnjiva i mora li biti prijavljena Uredu, vanjski računovođe su dužni sastaviti listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija, sredstava i osoba u vezi kojih postoje razlozi za sumnju na pranje novca te je redovito ažurirati i dopunjavati informacijama koje su im dostupne vezano za nove trendove i tipologije pranja novca. Lista indikatora im je osnovna smjernica u utvrđivanju razloga za sumnju na pranja novca, a pri sastavljanju liste indikatora, kako se navodi u smjernicama, vanjskim računovođama pomaže i nadzorno tijelo, tj. Financijski inspektorat, samostalno ili u suradnji s Uredom i drugim nadležnim nadzornim tijelima i profesionalnim komorama.

Dakle, cijeli sustav preventivnih aktivnosti sprječavanja pranja novca, postavljen je tako da ako su iscrpljene sve druge mogućnosti preventivnog djelovanja s ciljem sprječavanja pranja novca, sumnjive transakcije, sredstva i osobe se prijavljuju Uredu. Zbog toga je broj prijavljenih transakcija Uredu često puta kriterij procjene uspješnosti provedbe mjera propisanih ZSPNFT-om od strane vanjskog računovođe ili bilo kojeg drugog obveznika. Prema podacima vidljivim iz godišnjeg izvješća o radu Ureda za 2022. godinu, Ured je u 2021. godini zaprimio ukupno 3.230 obavijesti o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama, a u 2022. godini 3.241 obavijest. Najveći broj predmetnih obavijesti dostavile su banke (2.889 obavijesti, što je 89,50% od ukupnog broja obavijesti dostavljenih Uredu u 2021. godini i 2.747 obavijesti, što je 84,76% od ukupnog broja obavijesti dostavljeno Uredu u 2022. godini). Vanjski računovođe su dostavili Uredu 3 obavijesti o sumnjivim transakcijama u 2021. godini (0,12% od ukupnog broja) i 8 obavijesti u 2022. godini (0,25% od ukupnog broja). (Ured za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, 2023.)

S obzirom na ukupan broj vanjskih računovođa moglo bi se zaključiti da je broj obavijesti o sumnjivim transakcijama, sredstvima i osobama dostavljenih Uredu od strane računovođa relativno mali. Dva su moguća razloga:

- računovođe, obavljajući računovodstvene poslove za svoje stranke, nisu uočile postojanje opisanih čimbenika (indikatora) koji bi upućivali na sumnjive transakcije, sredstva ili osobe ili

- računovođe su te indikatore zanemarili, tj. nisu postupili sukladno ZSPNFT-u, odnosno propisanim smjernicama.

Porast broja predmetnih obavijesti u 2022. u odnosu na 2021. godinu, iako je još uvijek riječ o relativno malom broju, bi mogao upućivati na jačanje svijesti kod samostalnih računovođa o njihovoj ulozi u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, a moguće i na veću razinu educiranosti knjigovođa u provedbi mjera, radnji i postupaka iz ZSPNFT-a, uključujući i izvješćivanje Ureda o sumnjivim transakcijama, sredstvima ili osobama.

D) Čuvanje podataka i evidencija

Uz prethodno opisane obveze, bitno je još napomenuti da vanjski računovođe, moraju, deset godina nakon obavljanja transakcije, prestanka poslovnog odnosa ili prikupljanja propisanih podataka, čuvati neke podatke i dokumentaciju, kao npr: dokumentaciju na temelju koje je utvrđen identitet stranke, podatke i dokumentaciju o poduzetim mjerama utvrđivanja stvarnog vlasnika stranke, dokumentaciju o poslovnim odnosima i računima stranke, dokumentaciju o poslovnoj korespondenciji sa strankom, zapise i evidenciju potrebnu za identifikaciju i praćenje nacionalnih i prekograničnih transakcija, dokumentaciju koja se odnosi na utvrđivanje pozadine i svrhe složenih i neobičnih transakcija itd. Nadalje, vanjski računovođa je dužan pet godina čuvati dokumentaciju o: ovlaštenoj osobi i njegovom zamjeniku, procjeni rizika stranke, stručnome osposobljavanju zaposlenika i provođenju unutarnje revizije.

Vanjski računovođa je dužan voditi i više vrsta evidencije, kao npr: evidenciju o rezultatima stalnog praćenja poslovnog odnosa, evidenciju o strankama i poslovnim odnosima, evidenciju o poduzetim mjerama i eventualnim poteškoćama s kojima se susreo tijekom procesa provjere u slučaju u kojem nije identificiran stvarni vlasnik ili postoji sumnja da identificirana osoba nije stvarni vlasnik, evidenciju o složenim i neobičnim transakcijama te o rezultatima analize tih transakcija, evidenciju dostavljenih obavijesti o sumnjivim transakcijama, evidenciju dostavljenih obavijesti o gotovinskim transakcijama itd. (Ministarstvo financija, 2020.)

ZSPNFT propisuje oko 70 mogućih prekršajnih radnji obveznika, od kojih se većina odnosi i na vanjske računovođe, a za koje su propisane kazne između 4.640 i 132.720 EUR, za pravnu i između 790 i 9.950 EUR, za odgovornu osobu u pravnoj osobi te između 1.990 i 59.720 EUR, za fizičku osobu, uključujući i vanjskog računovođu, koji samostalno obavlja djelatnost. (Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, NN br. 108/17, 39/19, 151/22, 2023.)

4.4. Primjeri pranja novca s predikatnim kaznenim djelom porezne utaje

Iako nije najučestalije, predikatno kazneno djelo porezne utaje povezano s pranjem novca, s obzirom na svoju prirodu, kazneno je djelo s kojim se vanjski računovođe u obavljanju računovodstvenih usluga za svoje stranke najčešće susreću.

Najčešći pojavni oblici pranja novca povezani s poreznim utajama navode se u spomenutom godišnjem izvješću o radu Ureda za 2022. godinu. Općenito, riječ je o sljedećim pojavnim oblicima:

- uključivanje više fiktivnih tvrtki u lancu izvlačenja gotovine kako bi se između njih obavljale transakcije na temelju lažnih dokumenata i računa te stvorio privid da se radi o legalnim poslovima, a sve u cilju izbjegavanja plaćanja poreza i/ili ostvarivanja neutemeljenog povrata poreza (PDV),
- upravljanje fikrivnim tvrtkama od strane pojedinaca ili organiziranih kriminalnih skupina koje ih i za te svrhe osnivaju te određuju i kontroliraju njihove osnivače/direktore,
- direktori/vlasnici fiktivnih tvrtki su često osobe starije životne dobi, strane osobe te osobe evidentirane u kaznenim evidencijama kao počinitelji kaznenih djela povezanih s organiziranim kriminalitetom te kriminalitetom droge, a tvrtke čiji su direktori i/ili vlasnici nemaju zaposlenih,
- preko računa fiktivnih tvrtki nema uobičajenih plaćanja s osnove poreza, režijskih troškova i drugih standardnih i uobičajenih troškova već se preko tih računa obavljaju transakcije velikih iznosa s osnove fiktivnih obveza, na temelju lažnih faktura, ugovora i druge dokumentacije,
- sredstva s računa tvrtki podižu se u gotovini ili se transferiraju na račune fizičkih osoba (vlasnika/direktora) koje ih odmah po uplati podižu u gotovini,
- isplate s računa tvrtki u gotovini se obavljaju učestalo, u pojedinačnim manjim, ali u ukupno velikim iznosima, sve s ciljem izbjegavanja obveze obavještanja Ureda o gotovinskim transakcijama koja je propisana za gotovinske isplate do određenog iznosa (10.000 EUR),
- nakon određenog perioda (obavljenih gotovinskih isplata) fiktivne tvrtke se više ne koriste (stavljaju se u stanje mirovanja ili se likvidiraju), a nezakonite aktivnosti nastavljaju se preko novoosnovanih fiktivnih tvrtki ili preuzimanjem drugih neaktivnih tvrtki,
- fiktivne tvrtke su često registrirane za otkup sekundarnih sirovina (raznih vrsta iskoristivog otpada) itd. (Ured za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, 2023.)

U dokumentu Ureda koji se naziva „Tipologije pranja novca (primjeri iz tuzemne i inozemne prakse)“, navedeno je više konkretnih tipogija i primjera pranja novca iz prakse, s različitim predikatnim kaznenim djelima. U nastavku se navodi nekoliko primjera iz navedenog

dokumenta iz domaće prakse s predikatnim kaznenim djelom porezne utaje, budući da su porezne utaje, kako je već u ovom radu navedeno, često povezane s pomaganjem ili s nepoduzimanjem određenih radnji od strane vanjskih računovođa te jedan primjer pranja novca iz inozemne prakse s predikatnim kaznenim djelom zlouporabe opojnih droga, kod kojeg je „mozak“ operacije bio računovođa (Ured za sprječavanje pranja novca, 2011.):

Primjer 1

Inozemna tvrtka ispostavlja račun za konzultantske, marketinške, informatičke i druge usluge domaćoj tvrtki. Postoji sumnja da navedene usluge nisu stvarno izvršene. Domaća tvrtka obavlja plaćanje faktura za navedene usluge doznakom u inozemstvo. Vrijednost iz računa u poslovnim knjigama domaće tvrtke evidentira se kao trošak i time se umanjuje porezna osnovica za obračun poreza, a inozemna i domaća tvrtka vlasnički su povezane (osnivači/direktori/vlasnici domaće tvrtke ujedno su i osnivači/direktori/vlasnici inozemne tvrtke).

Razlozi za sumnju u poreznu utaju/pranje novca: doznake u inozemstvo temeljem računa za usluge za koje se sumnja da su fiktivne.

Primjer 2

Inozemna tvrtka koja je registrirana u off shore financijskom centru ispostavlja račun za konzultantske, marketinške i informatičke usluge domaćoj tvrtki. Domaća tvrtka plaća račun doznakom u inozemstvo na račun iste off shore tvrtke koji je otvoren u susjednoj ili drugoj, geografski bliskoj državi. Ispostavljeni račun inozemne off shore tvrtke evidentira se kao trošak u poslovnim knjigama domaće pravne osobe (umanjenje porezne osnovice). Inozemna i domaća tvrtka vlasnički su povezane, a doznačena novčana sredstva u inozemstvu se podižu u gotovini na teret nerezidentnog računa otvorenog u inozemstvu. Podignuta gotovina se unosi u Republiku Hrvatsku bez prijave na državnoj granici i koristi za kupnju nekretnina i pokretnina ili vrijednosnih papira u Republici Hrvatskoj. S obzirom da off shore tvrtka nema zaposlenih djelatnika u matičnoj zemlji u kojoj je registrirana već funkcionira putem tvrtke opunomoćenika, odnosno agenta ili posrednika koji za istu off shore tvrtku obavlja usluge u svezi registracije ureda, te usluge povrata pošte, uz određenu naknadu, ona nije niti u

mogućnosti obavljati bilo kakvu gospodarsku djelatnost u matičnoj zemlji. Vrlo česta svrha njezina osnivanja je otvaranje nerezidentnih računa putem kojih se nerijetko obavlja neosnovan transfer novčanih sredstava iz Republike Hrvatske u inozemstvo i potom povrat tih sredstava ponovno u Republiku Hrvatsku, unosenjem gotovog novaca preko državne granice bez prijave nadležnim carinskim tijelima ili kreditnom linijom.

Razlozi za sumnju u utaju poreza/pranje novca: doznake u inozemstvo, off shore tvrtke, nerezidentni računi, poslovanje gotovinom, plaćanja s osnove usluga za koje se sumnja da nisu izvršene.

Primjer 3

Off shore tvrtke ili fizičke osobe, strani državljani, doznačuju novčana sredstva iz inozemstva u Republiku Hrvatsku, u korist računa fizičke osobe, stranog državljanina (nerezidenta 1) otvorenog u hrvatskoj banci. Dio tako doznačenih novčanih sredstava ista fizička osoba podiže u gotovini i uplaćuje u korist žiro računa hrvatske tvrtke čiji je osnivač/vlasnik/direktor, a koja tvrtka se u konačnici pojavljuje kao kupac hrvatske nekretnine. Tvrtka ne obavlja nikakvu poslovnu djelatnost. Osim na gore opisani način, doznačena novčana sredstva se također bezgotovinski transferiraju na drugi račun koji iste fizičke osobe, strani državljani, imaju otvorene u istoj ili u drugoj hrvatskoj banci, te se zatim prenose u korist žiro računa hrvatske tvrtke čiji je osnivač/vlasnik/direktor ista fizička osoba, strani državljanin, da bi u konačnici predmetna novčana sredstva bila također upotrijebljena za kupnju nekretnina na području Republike Hrvatske.

Razlozi za sumnju u poreznu utaju/pranje novca: učestale transakcije, odnosno priljevi sredstava iz inozemstva za koje se ne zna pravi izvor jer su obavljene po nalogu off shore tvrtki ili stranih fizičkih osoba, isplate gotovine, prijenosi na druge račune.

Primjer 4

Fizičke osobe, strani državljani koje borave u Republici Hrvatskoj i osnivači su pravnih osoba koje se bave trgovačkom djelatnošću, vrše uplate u stranoj gotovini u korist vlastitih računa otvorenih u hrvatskoj banci. Neposredno nakon izvršenih uplata, gotovinska novčana sredstva transferiraju se u inozemstvo, najčešće u državu iz koje dolazi strani državljanin (nerezident 2), u korist osobnih računa istih fizičkih osoba ili u korist računa pravnih osoba odnosno tvrtki iz te strane države. Analitičke obrade transakcija koje je obavio Ured rezultirale su zaključkom na sumnju u tzv. sivu ekonomiju, tj. sumnju da gotovinska novčana sredstva

proizlaze iz prodaje robe na hrvatskom tržištu „na crno“, koja novčana sredstva se kasnije doznaju u inozemstvo najvjerojatnije u svrhu plaćanja dobavljača te iste trgovačke robe. Razlozi za sumnju na poreznu utaju/pranje novca: učestali polozi gotovine značajnijih iznosa te istovremeni transfer sredstava u inozemstvo po nalogu stranih fizičkih osoba (nerezidenata 2).

Primjer 5

U korist tekućeg računa domaće fizičke osobe koja obavlja profesionalnu djelatnost² vrše se uglavnom bezgotovinske uplate po nalogu pravnih i fizičkih osoba. U istoj banci ista domaća fizička osoba ima otvoren i poslovni račun kao osoba koja obavlja profesionalnu djelatnost. S tekućeg računa vrše se gotovinske isplate, nakon čega se podignuta gotovina uplaćuje u korist poslovnog računa ili se s tekućeg računa bezgotovinski prenose u korist poslovnog računa kao pozajmica.

Razlozi za sumnju na utaju poreza/pranje novca: korištenje tekućeg računa u poslovne svrhe.

Primjer 6

Fizičke osobe koje obavljaju profesionalnu djelatnost vrlo često sudjeluju u postupcima osnivanja domaće pravne osobe, a temeljem punomoći, pri čemu su osnivači (i/ili stvarni vlasnici) domaće pravne osobe strane fizičke ili strane pravne osobe – off shore tvrtke. Domaće pravne osobe su u funkciji isključivo kupnje nekretnina i nemaju drugih poslovnih aktivnosti. Tijekom određenog vremenskog razdoblja obavljane su visoke i učestale uplate – doznake iz inozemstva u korist deviznog računa domaće pravne osobe. Neposredno nakon obavljene uplate, dio novčanih sredstava se prenosi na kunski račun iste domaće pravne osobe, te potom podiže u gotovini. Podignutim gotovinskim novčanim sredstvima najvjerojatnije su obavljena plaćanja hrvatskim fizičkim osobama od kojih su domaće pravne osobe kupile nekretnine. Kupljene nekretnine pravne osobe ne koriste u poslovne svrhe, već u privatne svrhe fizičke osobe koja je vlasnik pravne osobe.

Razlozi za sumnju na utaju poreza/pranje novca: visoke i učestale doznake iz inozemstva tijekom duljeg razdoblja nakon kojih slijede isplate u gotovini.

² Prema članak 3. točka 9. ZSPNFT-a osobe koje obavljaju profesionalne djelatnosti jesu pravne i fizičke osobe koje djeluju u okviru svojih profesionalnih djelatnosti, a to su: odvjetnik, odvjetničko društvo, javni bilježnik, revizorsko društvo, samostalni revizor, *fizičke i pravne osobe koje obavljaju računovodstvene usluge* i usluge poreznog savjetovanja

Primjer 7

Po nalogu strane pravne osobe obavljani su priljevi iz inozemstva u korist hrvatske tvrtke. Strana pravna osoba koja je doznavačavala sredstva je predmet istrage zbog sumnje u moguće nezakonite aktivnosti, a njeni osnivači su strane fizičke osobe i tvrtka registrirana za poslovanje nekretninama. Domaća fizička osoba podiže gotovinu s računa hrvatske tvrtke koja je primatelj novčanih sredstava iz inozemstva, te s računa još jedne hrvatske tvrtke. Dio sredstava od ino priljeva transferiran je u korist računa pravne osobe u inozemstvu, a dio je uplaćivan na poslovni račun druge hrvatske tvrtke s kojeg su također podizana gotovinska novčana sredstva, pri čemu opseg poslovanja hrvatske tvrtke ne odgovara vrijednosti priljeva iz inozemstva. S obzirom da gotovinska novčana sredstva podignuta s poslovnih računa hrvatskih tvrtki potječu od priljeva iz inozemstva izvršenih po nalogu strane tvrtke koja je u inozemstvu bila pod istragom zbog sumnje na moguće ilegalne aktivnosti, Ured je ocijenio da u svezi istih transakcija postoji sumnja i na moguće pranje novca te o istome obavijestio nadležna državna tijela, a podatke utvrđene analitičkom obradom dostavio i stranoj financijsko-obavještajnoj jedinici te od iste zatražio detaljnije podatke o ishodu istrage koja se vodila protiv strane tvrtke u inozemstvu.

Primjer 8

Po nalogu fizičke osobe, hrvatskog državljanina, koji po računu nema redovitih primanja i nema poveznica s gospodarskim subjektima u Republici Hrvatskoj, polaže se gotovina u stranoj valuti u korist računa više fizičkih osoba bez jasne ekonomske pozadine, te se obavljaju učestala oročavanja i razoročavanja sredstava po računima kao i korištenje i drugih oblika štednje. Navedena fizička osoba ima punomoć po većem broju deviznih računa otvorenih u na ime različitih fizičkih osoba za koje je utvrđeno da su u bliskim rodbinskim vezama i da na računima imaju značajna novčana sredstva. Po računima se obavljaju učestale financijske transakcije koje uključuju prijenose, gotovinske uplate nižih iznosa (usitnjavanje gotovinskih transakcija) u korist većeg broja računa kao i fizički prijenos novčanih sredstava bez prijave nadležnim carinskim tijelima.

Postupanjem Ureda je utvrđeno da su sredstva potjecala od porezne utaje temeljem gospodarske aktivnosti koju je predmetna fizička osoba obavljala u drugoj državi, zbog čega je Ured naložio bankama privremenu obustavu izvršenja svih transakcija na 72 sata po svim računima predmetne fizičke osobe i s njom povezanih osoba te je istovremeno dostavio Obavijest o sumnjivim transakcijama Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske, s

prijedlogom blokade sredstava na računima, a podignuta je i optužnica za kazneno djelo pranja novca.

Primjer 9

Po nalogu domaće tvrtke i preko odgovorene osobe povezanih tvrtki obavljen je veći broj doznaka u inozemstvo, u korist nerezidentnih računa off shore tvrtke otvorenih u drugoj državi i to s osnove plaćanja usluga za koje postoji sumnja da nisu izvršene odnosno da je riječ o plaćanju fiktivnih faktura. Odgovorna osoba domaće tvrtke s čijeg računa su obavljena plaćanja je povezana s više gospodarskih subjekata u Republici Hrvatskoj. Ujedno je s računa banaka iz druge države u kojima je predmetna off shore tvrtka posjedovala nerezidentne račune obavljeno više priljeva s osnove kreditnih poslova u korist računa domaćih tvrtki u kojima je odgovorna osoba bila ista domaća fizička osoba.

Ured je predmet proslijedio nadležnim državnim tijelima na daljnje postupanje.

Primjer 10 (inozemni slučaj)

Fizička osoba X tijekom razdoblja od tri godine vrši povrat sredstava u svoju korist u državu Y, uz pomoć odvjetnika i računovođe koristeći bankovni sustav i off shore tvrtke. Fizička osoba Y koji je odvjetnik, fizičkoj osobi X pomaže u shemi povrata sredstava na način da upravlja off shore tvrtkom koju posjeduje fizička osoba X kao i bankovnim računima u nekoliko financijskih centara. Fizička osoba Y izrađuje dokumentaciju za pokriće ugovora o kreditu između off shore tvrtke i zastupnika fizičke osobe X u državi Y, a koji ugovori o kreditu služe kao osnova za prijenos novčanih sredstava s bankovnih računa u nekoliko država na račune otvorene u državi iz koje je fizička osoba X. Nakon prispjeća sredstava na bankovne račune koje otvara zastupnik fizičke osobe X, sredstva se transferiraju fizičkoj osobi X. Fizička osoba Y koristi račune svoje odvjetničke tvrtke za predmetne prijenose novčanih sredstava.

Razlozi za sumnju u utaju poreza/pranje novca: off shore tvrtke, nerezidentni računi, korištenje kreditnih linija za legalizaciju nelegalnih novčanih sredstava, prijenosi novčanih sredstava putem bankovnih računa u nekoliko država.

Primjer 11 (inozemni slučaj)

Tijela za kazneni progon svojim istražnim radnjama identificiraju fizičku osobu J - računovođu za kojega se sumnja da je dio kriminalne organizacije koja je uključena u pranje novca i investiranje nezakonitog prihoda koji proizlazi iz trgovine opojnim drogama koju vodi fizička osoba X. Uloga fizičke osobe J sastoji se uglavnom od pružanja “pravnih i financijskih savjeta” i njegov je zadatak analizirati tehničke i pravne aspekte investicija planiranih od strane kriminalne organizacije, utvrditi najprikladnije financijske tehnike koje bi te investicije učinile zakonitima u fiskalnom smislu, te nastojati te investicije učiniti profitabilnima. Fizička osoba J je stručnjak u bankovnim procedurama i sofisticiranim međunarodnim financijskim instrumentima, te je stvarni financijski „mozak” mreže uključene u investiranje nezakonitih sredstava fizičke osobe X. Fizička osoba J djeluje na način da financijske transakcije dijeli na različita geografska područja kroz tzv. trostruke transakcije u kojima sudjeluju kompanije i inozemne kreditne institucije, a putem elektroničkog prijenosa i stand-by kredita kao instrumenta osiguranja za komercijalne ugovore koji su kasnije korišteni za druge komercijalne aktivnosti.

Iako se u predmetnim primjerima iz prakse, izuzev inozemnih slučajeva (primjera 11 i 12), računovođe izrijeком ne spominju, s obzirom na opisane načine ispostavljanja dokumentacije i realizacije pojedinih gotovinskih i bezgotovinskih transakcija, nesporno je da su u navedenim aktivnostima, izravno i/ili neizravno, sudjelovali i računovođe, bilo pasivnim evidentiranjem sumnjivih i protuzakonitih poslovnih događaja i pripadajućih knjigovodstvenih isprava, svjesno ili nesvjesno neprepoznajući indikatore koji bi mogli upućivati na prikrivanje protuzakonito stečenog novca, poreznim utajama i, s tim u svezi, na obvezu obavješćivanja Ureda o sumnjivim transakcijama, sredstvima ili osobama, bilo aktivnim sudjelovanjem u kreiranju dokumentacije s ciljem težeg otkrivanja protuzakonitih aktivnosti od strane nadzornih tijela, čime su postali izravni sudionici počinjenja kaznenog djela. Nadalje, iako u predmetnim slučajevima nije moguće nedvojbeno utvrditi jesu li računovodstvene poslove za domaća i/ili strana društva na koja se nezakoniti poslovni događaji s elementima poreznih utaja i pranja novca odnose, obavljali interni ili vanjski računovođe, činjenica da je većinom riječ o društvima koje ne obavljaju registriranu djelatnost niti bilo koju drugu poslovnu aktivnost u Republici Hrvatskoj, već isključivo gotovinske i bezgotovinske transakcije i/ili transakcije s osnove fiktivnih faktura i druge fiktivne dokumentacije, s relativno manjim brojem poslovnih događaja i pripadajućih poslovnih promjena, za koje je vlasticima tih društava ekonomski prihvatljivije, a i, vezano za kreiranje

same dokumentacije, uputnije, angažirati vanjskog računovođu, za čije se usluge u takvim slučajevima računovodstvene usluge plaćaju po višoj cijeni od tržišne. Dakle, veća je vjerojatnost da su u opisanim slučajevima korišteni vanjski računovođe koje, ne samo da nisu prijavili sumnjive transakcije Uredu, već su u tim transakcijama bili aktivni sudionici.

4.5. Primjeri prekršaja od strane knjigovođa po Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma

Financijski inspektorat Ministarstva financija na svojim stranicama javno objavljuje sva rješenja o prekršajima donesenim protiv vanjskih računovođa, vjerojatno s ciljem edukacije vanjskih računovođa primjerima najučestalijih nepravilnosti u primjeni uredbe iz ZSPNFT-a.

U nastavku se navode primjeri rješenja o prekršaju vanjskih računovođa koji su na stranicama Financijskog inspektorata objavljeni u 2023. godini, pri čemu je nekoliko rješenja doneseno i u 2022. godini (Ministarstvo financija, 2023.):

1) Rješenje od 8. prosinca 2022.

Po Rješenju Financijskog inspektorata donesenom 8.12.2022. računovođa je, provodeći dubinsku analizu jedne od svojih stranaka kod uspostavljanja poslovnog odnosa, utvrdio pogrešnog stvarnog vlasnika te stranke. Iz relevantne dokumentacije, temeljem koje je stvarni vlasnik utvrđen, je vidljivo da je fizička osoba koju je računovođa utvrdio kao stvarnog vlasnika to postao naknadno, a u vrijeme kada je računovođa s predmetnom strankom uspostavio poslovni odnos, stvarni vlasnik je bila druga fizička osoba.

Zbog počinjenja prekršaja računovođa je predmetnim Rješenjem kažnjen u iznosu od 1.990,84 EUR, kolika je kazna izrečena pravnoj osobi i u iznosu od 265,45 EUR, kolika je kazna izrečena odgovornoj osobi računovođe.

2) Rješenje od 7. prosinca 2022.

Po Rješenju koje je izdano 7. 12. 2022. računovođa se tereti za tri prekršaja.

Prvi prekršaj se odnosi na utvrđene nepravilnosti u procjeni rizika stranaka. U Rješenju se navodi da je računovođa za 6 stranaka, kod uspostavljanja poslovnog odnosa, tj. zaključivanja ugovora o obavljanju računovodstvenih usluga, procijenio da je riječ o strankama niskog rizika, iako nisu zadovoljeni kriteriji, propisani ZSPNFT-om, po kojima se neka stranka može okarakterizirati kao nisko rizična.

Drugi prekršaj je povezan s pogrešnim utvrđivanjem stvarnog vlasnika jedne stranke. Prema Rješenju, računovođa je, obavljajući dubinsku analizu stranke, utvrdio i provjerio identitet stvarnog vlasnika te stranke na nepropisan način, jer nije prikupio svu potrebnu dokumentaciju za pravnu osobu koja 100%-tni vlasnik stranke.

Trećim prekršajem se računovođa tereti za nekorištenje listi indikatora kao osnovnih smjernica kod utvrđivanja postojanja sumnji na pranje novca ili financiranja terorizma, propisanih internim aktom računovođe, i to za dvije stranke.

Navodi se da je jedna stranka obavljala poslove koji se ne mogu povezati s njenom osnovnom registriranom djelatnošću. Stranka obavlja poslove popravljanja električne opreme, nema poslovnu adresu u Republici Hrvatskoj već ju, radi primanja pošte, iznajmljuje od računovođe. Također je primila iz inozemstva na svoj račun iznos od 19.084,32 EUR, po nalogu jednog talijanskog društva, kojemu je osnovna djelatnost povezana sa strojarstvom, pri čemu je, od ukupno primljenog iznosa, vlasnik navedene stranke podigao 5.000,00 EUR u gotovini, a 6.000,00 EUR je transferirao na svoj račun u Italiji.

Druga stranka je otvorila 3 transakcijska računa u tri različite financijske institucije (banke) u Republici Hrvatskoj. Banke su te račune, zbog sumnji na pranje novca, zatvorile, tako da predmetna stranka u vrijeme nadzora i sastavljanja predmetnog Rješenja nije imala otvorenog računa u bankama u Republici Hrvatskoj.

Nadalje se navodi da su obje stranke intenzivno obavljale gotovinske transakcije, da je jedna od njih tražila od računovođe čuvanje ili, u njeno ime, polaganje i podizanje većih novčanih iznosa, tj. gotovinske uplate i isplate iako to, s obzirom na djelatnost stranke, nije uobičajen način plaćanja. U Rješenju se, kao dokazi o postojanju sumnji na pranje novca, spominju i višekratne uplate u pojedinačnim iznosima od 50.000,00 kuna, koje je zakonski zastupnik društva podizao u gotovini, podizanje gotovine s računa otvorenog u jednoj banci prije njegova zatvaranja, iako je račun u drugoj banci bio još otvoren, konverzije sredstava iz valute EUR u valutu HRK, podizanje gotovine na bankomatima u Italiji, gotovinske isplate s osnove navodnih materijalnih troškova od strane direktora jednog društva itd.

Kao indikatori za sumnju u pranje novca, koje je, prema predmetnom Rješenju, računovođa trebao imati u vidu, navode se i ekonomski razlozi, odnosno činjenica da poslovni odnos ili transakcije stranaka nisu u skladu s njihovim uobičajenim načinom obavljanja djelatnosti i nemaju ekonomsku vrijednost za stranku. Tako je jedna stranka, koja se bavi savjetovanjem u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem, primila na svoja tri računa ukupan iznos od 466.000,00 EUR, koji je, odmah po primitku, transferirala na račune tri društva u Italiji, u iznosima od 268.991,18 EUR, 188.453,00 EUR i 4.438,63 EUR, a sva tri talijanska društva koja su korisnici plaćanja su ugostiteljski objekti.

Nadalje, prema Rješenju, stranke na koje se sumnje u pranje novca, nemaju vidljivih ili smislenih poslovnih ili drugih poveznica s Hrvatskom, u kojoj su osnovane, te se ponovno navode prekogranične transakcije u iznosu od 457.444,18 EUR, obavljene u korist računa dva ugostiteljska objekta u Italiji i u iznosu od 4.438,63 EUR, koliko je doznačeno na račun jednog bara u Španjolskoj. Predmetne transakcije nisu povezane s gospodarskom djelatnošću stranke.

U Rješenju se zaključuje da transakcije stranaka upućuju na to da su stranke osnovane u Republici Hrvatskoj samo s ciljem protuzakonitih transfera novca jer su primljena sredstva na svoje račune otvorene u poslovnim bankama u Republici Hrvatskoj, odmah po primitku, transferirale u inozemstvo ili podigle u gotovini, stranke ne obavljaju gospodarsku djelatnost u Republici Hrvatskoj, nemaju poslovnu adresu u Republici Hrvatskoj već ju, samo radi primanja pošte, iznajmljuju od računovođe, nemaju zaposlenih, a sve to nije uobičajeno za njihove registrirane djelatnosti s obzirom da se bave popravkom električne opreme i savjetovanjem u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem.

Po predmetnom Rješenju je Financijski inspektorat izrekao okrivljenom računovođi i odgovornoj osobi novčane kazne iznosima od po 2.389,01 EUR pravnoj osobi i 464,53 EUR odgovornoj osobi, za 1. i 2. prekršaj, te u iznosima od 2.787,18 EUR pravnoj osobi i 597,25 EUR odgovornoj osobi, za 3. prekršaj.

³⁾ **Rješenje od 6. rujna 2023.**

Nekorištenje listi indikatora kao osnovnih smjernice kod utvrđivanja razloga za sumnju na pranje novca i financiranje terorizma, propisanih politikama, kontrolama i postupcima računovođe za smanjivanje i učinkovito upravljanje rizikom od pranja novca i financiranja

terorizma razlog je kažnjavanja računovođe i po Rješenju Financijskog inspektorata izdanog 6. 9. 2023. godine. Prekršaj je utvrđen zbog propusta u postupanja računovođe vezano za tri društva, odnosno njegove stranke.

Prvo društvo je osnovano 15.1.2020., drugo 14. 11. 2019. i treće 1. 10. 2019. godine. Sva tri društva su registrirana na adresi koja je ujedno i adresa sjedišta računovođe koji im je iznajmio poslovnu adresu. Stvarni vlasnik sve tri stranke je ukrajinski državljanin.

Računovođa se predmetnim Rješenjem tereti da nije uočio indikatore za prepoznavanje sumnjivih transakcija, sredstava i osoba navedenih u listi indikatora, kako je navedeno u nastavku.

Opći indikator koji, prema mišljenju Financijskog inspektorata obrazloženom u Rješenju, može upućivati na sumnjive transakcije, a koji računovođa nije uzeo u obzir, je činjenica da su sve tri stranke u kratkom vremenskom razdoblju uspostavile više poslovnih odnosa s bankama, konkretno, otvorile su po dva računa u različitim bankama.

Ekonomski razlozi koje računovođa nije uzeo u obzir, a koji, prema Rješenju, upućuju na sumnje u protuzakonite transakcije predmetnih stranki, je činjenica da aktivnosti stranki nisu u skladu s očekivanjima u odnosu na obavljanje djelatnosti.

U Rješenju se navodi da niti jedna stranka nema zaposlenika u Republici Hrvatskoj, a registrirana djelatnosti su im računalne i srodne usluge, s računovođom su ugovorile korištenje poslovne adrese i obavljanje računovodstvenih poslova, a računovođa je predmetne ugovore raskinuo u kratkom roku od dana zaključivanja ugovora, i to već nakon pet mjeseci, s jednom strankom, nakon sedam i pol mjeseci, s drugom strankom i nakon devet mjeseci, s trećom strankom. Nadalje, niti jedna od tri stranke zbog kojih se tereti računovođa da je počinio prekršaj, nije dostavljala podatke i dokumentaciju računovođi o svojim poslovnim aktivnostima, od osnivanja do dana sastavljanja zapisnika o nadzoru Financijskog inspektorata nisu predavale godišnje financijske izvještaji Financijskog agenciji niti su Ministarstvu financija, Poreznoj upravi predavali prijave poreza na dobit.

Iako je računovođa raskinuo poslovne odnose sa sve tri sumnjive stranke, po mišljenju i predmetnom Rješenju Financijskog inspektorata, trebao je navedene stranke i/ili njihove transakcije prijaviti Uredu za sprječavanje pranja novca, što nije učinio. Zbog toga mu je Financijski inspektorat izrekao novčanu kaznu u visini od 1.800,00 EUR, za pravnu osobu i u visini od 300 EUR, za odgovornu osobu.

4) Rješenje od 23. ožujka 2023.

Rješenjem Financijskog inspektorata donesenim 23. 3. 2023. godine, jedan je računovođa kažnjen zbog počinjenja 2 prekršaja.

Prvi prekršaj se odnosi na neuzimanje u obzir čimbenika rizika propisanih ZSPNFT-om koji mogu upućivati na potencijalno niži rizik stranke, zbog čega je kod uspostavljanja poslovnog odnosa pet stranaka procijenjeno niskim rizikom, iako ne zadovoljavaju kriterije niskog rizika propisane ZSPNFT-om.

Drugi prekršaj za koji se tereti računovođa po predmetnom Rješenju je utvrđivanje i provjera identiteta stvarnog vlasnika protivno odredbama ZSPNFT-a za tri stranke.

Za jednu stranku nije prikupljena propisana dokumentacija za pravnu osobu koja je 100%-tni izravni vlasnik stranke, a stvarni vlasnik kojeg je utvrdio računovođa ima 100% udjela u toj pravnoj osobi koja je vlasnik stranke.

Za drugu stranku računovođa nije prikupio propisanu dokumentaciju iz koje su razvidni podaci o opsegu stvarnog vlasništva između dvije fizičke osobe, odnosno dokumentaciju iz koje je razvidan stvarni vlasnik stranke, na način definiran ZSPNFT-om.

Za treću stranku računovođa nije utvrdio stvarnog vlasnika pravne osobe, odnosno fizičku osobu ili osobe koja je u konačnici vlasnik ili kontrolira stranku ili u čije ime se provodi transakcija, prema kriterijima propisanim ZSPNFT-om. Navodi se da nije pribavljena propisana dokumentacija za pravnu osobu iz Švicarske, koja je u vlasničkoj strukturi jedne stranke s 90% udjela u izravnom vlasništvu, odnosno da nije pribavljen izvadak iz sudskoga registra koji u ime stranke dostavlja zakonski zastupnik pravne osobe, ne stariji od tri mjeseca ili nije obavljen izravni uvid u registar ili pribavljena druga poslovna dokumentacija iz koje bi podatak o stvarnom vlasniku bio razvidan.

Za navedene prekršaje je predmetnim Rješenjem kažnjen računovođa, kao pravna osoba, novčanim kaznama u iznosima od po 1.500,00 EUR i njegova odgovorna osoba, u iznosima od po 300 EUR, za oba prekršaja.

5) Rješenje od 13. lipnja 2023.

Rješenjem Financijskog inspektorata donesenim 13. 6. 2023. tereti se računovođa za nepravilnosti povezane s provedbom dubinske analize, u sklopu mjere stalnog praćenja

poslovnog odnosa sa strankama kod procjene rizika poslovnog odnosa, za sedam njegovih stranaka.

Za četiri stranke je Financijski inspektorat teretio računovođu da nije uzeo u obzir čimbenike rizika povezane sa strankama koji mogu upućivati na potencijalno niži rizik, a koji su propisani ZSPNFT-om, i to u odnosu na vrstu stranaka i u odnosu na proizvode, usluge ili transakcije tih stranaka. Zbog toga su poslovne odnose sa strankama procijenili niskim rizikom, iako one ne zadovoljavaju kriterije niskog rizika iz ZSPNFT-a, već rizika koji je viši od procijenjenog.

Za jednu stranku nisu uzeti u obzir čimbenici rizika povezani sa strankom koji mogu upućivati na potencijalno viši rizik, a koji, sukladno ZSPNFT-u, uključuju društvo sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje je 25 % i više u vlasništvu strane pravne osobe koja ne obavlja ili ne smije obavljati trgovinsku, proizvodnu ili drugu djelatnost u državi u kojoj je registrirana, budući da pravna osoba, koja ima sjedište na Britanskim Djevičanskim Otocima, ima 45% udjela u društvu (stranci računovođe). Poslovni odnos sa strankom je procijenjen niskim rizikom, iako je riječ o kriteriju zbog kojeg se stranku ne može okarakterizirati kao nisko rizičnu već kao visoko rizičnu.

Čimbenici rizika povezani sa strankom koji mogu upućivati na potencijalno viši rizik nisu uzeti kod procjene rizika još jedne stranke. Riječ je o stranci koja, sukladno ZSPNFT-u, pripada društvima kojima se struktura vlasništva čini neobična ili prekomjerno složena s obzirom na prirodu posla. Naime, stranka ima u vlasničkoj strukturi šest pravnih osoba sa sjedištima u Nizozemskoj, Panami, Luksemburgu, Jerseyu, Belizeu i Caymanu te trustove, a društvo je u Republici Hrvatskoj registrirano za poslovanje nekretninama. Uz navedeno, također je riječ o stranci koja, sukladno ZSPNFT-u, pripada društvima sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje je 25 % i više u vlasništvu strane pravne osobe koja ne obavlja ili ne smije obavljati trgovinsku, proizvodnu ili drugu djelatnost u državi u kojoj je registrirana, budući da su joj u vlasničkoj strukturi društva iz Jersey, Belizea i Caymana. Uz to, riječ je o stranci u čijoj je vlasničkoj strukturi i društvo iz Paname, koja se, na temelju vjerodostojnih izvora (uzajamne procjene ili objavljenih izvještaja o daljnjim aktivnostima), nalazi na listi visokorizičnih zemalja FATF-a („Financial Action Task Force“) i EU-a, koje nemaju djelotvoran sustav za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Dakle i po predmetnom kriteriju je predmetnu stranku računovođa trebao procijeniti kao visoko rizičnu, a procijenio ju je kao stranku niskog rizika.

Izrečena kazna Financijskog inspektorata po ovom Rješenju je 1.800,00 EUR, za pravnu osobu i 300 EUR, za odgovornu osobu.

6) Rješenje od 2. ožujka 2023.

Za pogrešnu procjenu nivoa rizika stranaka tereti se računovođa i po Rješenju donesenom 2. 3. 2023. godine.

Riječ je o jednoj stranci za koju prije uspostavljanja poslovnog odnosa, prilikom provođenja mjera dubinske analize stranke, nisu uzeti u obzir čimbenici rizika propisani ZSPNFT-om koji mogu upućivati na potencijalno viši rizik. Poslovni odnos s navedenom strankom procijenjen je kao srednje rizičan iako je riječ o društvu (stranci računovođe) čija je struktura vlasništva neobična ili prekomjerno složena s obzirom na prirodu njegova posla te o društvu sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje je 25% i više u vlasništvu strane pravne osobe koja ne obavlja ili ne smije obavljati trgovinsku, proizvodnu ili drugu djelatnost u državi u kojoj je registrirana (Cipar, Britanski Djevičanski otoci). S obzirom na navedene kriterije, sukladno ZSPNFT-u, predmetnu stranku je računovođa trebao procijeniti kao visoko rizičnu.

Izrečena novčana kazna po predmetnom Rješenju je 2.787,18 EUR, za pravnu i 238,90 EUR, za odgovornu osobu.

7) Rješenje od 25. Srpnja 2023.

Po Rješenje donesenom 25. 7. 2023. godine računovođa je kažnjen za dva prekršaja.

Prvi se odnosi na jednu stranku, za koju, kod uspostavljanja poslovnog odnosa, prilikom provedbe mjere dubinske analize utvrđivanja i provjere identiteta stvarnog vlasnika stranke, stvarni vlasnici nisu utvrđeni na način propisan ZSPNFT-om. Računovođa je kao stvarne vlasnike utvrdio dvije fizičke osobe, jednu s udjelom u vlasništvu stranke od 35% i drugu s udjelom u vlasništvu od također 35%, iako je ta fizička osoba imala 30% udjela u vlasništvu. Uz navedeno, računovođa nije kao stvarnog vlasnika utvrdio još jednu, treću fizičku osobu, koja je imala udio u vlasništvu stranke od 35% i koja je, po kriterijima propisanim ZSPNFT-om, još i politički izložena osoba.

I drugi prekršaj se odnosi na pogrešno utvrđivanje stvarnog vlasnika jedne stranke prilikom provedbe mjere dubinske analize, ali u okviru mjere stalnog praćenja poslovnog odnosa sa strankom. Računovođa se tereti da, temeljem uspostavljenog poslovnog odnosa, nije pribavio

dokumentaciju koja je propisana za utvrđivanje i provjeru identiteta stvarnog vlasnika stranke za jedno društvo i za tri inozemne pravne osobe iz Njemačke i/ili Austrije, koje su u vlasničkoj strukturi tog društva, odnosno da nije pribavio izvadak iz sudskog registra, ne stariji od tri mjeseca, koji u ime stranke dostavlja zakonski zastupnik pravne osobe, niti je obavio neposredni uvid u sudski registar.

Izrečena novčana kazna predmetnim Rješenjem je po 1.040,00 EUR, za pravnu i po 100,00 EUR, za odgovornu osobu, za oba prekršaja.

8) Rješenje od 3. ožujka 2023.

Rješenjem koje je Financijski inspektorat donio 03.03.2023. jedan računovođa je kažnjen za četiri prekršaja.

U opisu prvog prekršaja se navodi da računovođa, prilikom provedbe mjera dubinske analize, a u sklopu mjere stalnog praćenja poslovnoga odnosa, za četiri stranke, sukladno obvezama propisanim ZSPNFT-om, nije pribavio propisanu dokumentaciju na temelju koje su utvrđeni i provjereni podaci o identitetu pravne osobe, nije pribavio izvornik ili ovjerenu presliku dokumentacije iz sudskoga ili drugoga javnog registra, koja ne smije biti starija od tri mjeseca, niti je dostavio dokaz o obavljenom neposrednom uvidu u navedeni registar te nije provjerio i ažurirao profil rizičnosti poslovnog odnosa sa strankama, odnosno nije proveo procjenu rizika, jer prilikom provođenja mjera dubinske analize nije uzeo u obzir varijable i čimbenike rizika od pranja novca i financiranja terorizma, propisane ZSPNFT-om, kako bi mogao procijeniti rizike povezane s pojedinim poslovnim odnosom.

Drugim prekršajem po predmetnom Rješenju računovođa se tereti da prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa s jednom strankom nije pribavio propisanu dokumentaciju temeljem koje su utvrđeni i provjereni podaci o identitetu pravne osobe, budući da nije pribavio izvornik ili ovjerenu presliku dokumentacije iz sudskoga ili drugoga javnog registra, koja ne smije biti starija od tri mjeseca, niti je dostavio dokaz da je obavljen neposredan uvid u navedeni registar.

Prema Rješenju računovođa je počinio prekršaj i zbog toga što prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa s jednom strankom nije proveo procjenu rizika stranke, odnosno zbog toga što prilikom provođenja mjera dubinske analize stranke nije uopće uzeo u obzir varijable i čimbenike rizika od pranja novca i financiranja terorizma, propisane ZSPNFT-om, kako bi

mogao procijenili rizike povezane s poslovnim odnosom ili provođenjem povremene transakcije.

Konačno, računovođa je počinio još jedan, četvrti prekršaj, jer prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa s jednom strankom nije utvrdio i provjerio stvarnog vlasnika te stranke na način propisan ZSPNFT-om, odnosno, sukladno odredbama ZSPNFT-a, pribavio propisanu dokumentaciju temeljem koje se utvrđuje i provjerava identitet, odnosno izvornik ili ovjerenu presliku dokumentacije iz sudskoga ili drugoga javnog registra koja ne smije biti starija od tri mjeseca, niti je dostavio dokaz da je obavio neposredan uvid u navedeni registar.

Drugi, treći i četvrti prekršaj se odnose na istu stranku.

Izrečena novčana kazna po predmetnom Rješenju je 3.900,00 EUR, za pravnu osobu, za 1. prekršaj i po 1.900,00 EUR, za ostala 3 prekršaja te 480,00 EUR, za odgovornu osobu, za 1. prekršaj i po 290,00 EUR, za ostala 3 prekršaja.

Iz opisa prekršaja u navedenim primjerima vidljivo je da se najčešće nepravilnosti vanjskih računovođa odnose na:

- netočno utvrđivanje stvarnog vlasnika stranke,
- netočnu procjenu stupnja rizika stranke i/ili rizika poslovnog odnosa, odnosno kategoriziranje pojedinih stranaka i/ili poslovnih odnosa kao niske ili srednje rizične iako, s obzirom na propisane čimbenike (indikatore) rizika, te stranke spadaju u veći stupanj rizičnosti i
- nekorištenje liste indikatora, tj. osnovnih smjernica za utvrđivanje razloga za sumnju na pranje novca i financiranje terorizma i, s tim u svezi, obvezu izvješćivanja Ureda o sumnjivim transakcijama.

Također je vidljivo da su novčane kazne, kako za pravnu tako i za odgovornu osobu, znatno niže od kazni koje su propisane ZSPNFT-om. Iz rješenja je vidljivo da je kod svih opisanih slučajeva korišteno pravo sporazumijevanja između tužitelja (Financijskog inspektorata) i počinitelja prekršaja, propisana Prekršajnim zakonom, koji omogućava izricanje kazni koje su višekratno niže od kazni propisanih SPNFT-om. (Prekršajni zakon, 2023)

5. ZAKLJUČAK

U prethodnim dijelovima ovog rada, posebno u poglavlju IV., ukratko su opisane obveze koje su za vanjske računovođe propisane Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma te obveze koje su neizravno propisane poreznim zakonima. Kada se tim obvezama dodaju obveze koje su povezane s osnovnom djelatnošću vanjskih računovođa, a to je pružanje računovodstvenih usluga drugim poduzetnicima, na način propisan Zakonom o računovodstvu, nedvojbeno se može zaključiti da računovodstvene usluge pripadaju uslugama od izuzetnog značaja, kako za korisnike tih usluga, tako i za državu, odnosno njezina nadzorna tijela. Zato je pomalo nerazumljivo da djelatnost pružanja računovodstvenih usluga nije zakonski posebno regulirana, izuzev djelomično, odredbama Zakona o računovodstvu. Međutim, Zakon o računovodstvu ne regulira uvjete koje mora ispunjavati pojedina pravna i/ili fizička osoba da bio mogla obavljati računovodstvene usluge, već osnovne uvjete, načine, rokove, odgovornost i slično, povezane sa računovodstvenom funkcijom i obvezama svih poduzetnika, kao što je sastavljanje i čuvanje knjigovodstvenih isprava, izrada financijskih izvještaja i drugo.

Za zakonsko reguliranje uvjeta i načina obavljanja računovodstvenih poslova, neovisno o načinu registriranja djelatnosti (d.o.o., j.d.o.o. ili kao samostalno obavljanje djelatnosti), trebale bi biti zainteresirane sve tri strane na koje bi se taj zakon odnosio, a to su:

- računovođe,
- korisnici računovodstvenih usluga i
- nadležna državna tijela.

Najveća korist koju bi imali većina računovođa koji obavljaju računovodstvene usluge za svoje klijente je činjenica da bi se zakonskim reguliranjem uredilo tržište računovodstvenih usluga, odnosno s tržišta bi se eliminirali računovođe koje ne bi ispunjavali propisane uvjete, prije svega, vezano za educiranost zaposlenika i kvalitetu povezanih usluga, moguću kaznenu odgovornost direktora i/ili osnivača računovodstvenih ureda, posebno povezanu s gospodarskim kriminalitetom. Eliminiranjem s tržišta takvih računovodstvenih ureda ukinula bi se ili barem značajno umanjila tzv. „siva ekonomija“ koja se odnosi na računovodstvene usluge. Drugim riječima, značajno bi se umanjila nelojalna konkurencija, jer računovodstveni uredi koji posluju na rubu zakonitosti, upravo zahvaljujući toj činjenici, obavljaju računovodstvene usluge po cijenama koje su ispod tržišnih cijena. Osim toga, poželjni su

partneri klijentima koji također značajan dio svoje djelatnosti obavljaju u „sivoj zoni“, izbjegavajući poštivanje raznih zakonskih obveza.

Kao i većini računovođa, tako i većini njihovih klijenata, uz uspješno poslovanje mjereno prije svega kroz ostvarenu dobit, cilj je to poslovanje obavljati uz poštivanje, prije svega poreznih, a onda i svih drugih zakonskih propisa koji to poslovanje reguliraju. Postojanje zakona koji bi regulirao računovodstvenu djelatnost i jasno definirao uvjete za obavljanje te djelatnosti bila bi veća garancija i korisnicima računovodstvenih usluga da će računovođa obaviti povjerene mu usluge na visokom nivou, jer bi ga na to obvezao, ne samo ugovor zaključen s korisnikom usluga, već i zakon.

Na kraju, nije niti potrebno posebno isticati kolike bi koristi od zakonskog reguliranja računovodstvene djelatnosti imala pojedina državna tijela. S obzirom na temu ovog rada, zadržimo se samo na Poreznoj upravi i Financijskom inspektoratu. Jasno je da bi zakonsko reguliranje računovodstvene djelatnosti olakšalo nadzorne aktivnosti Porezne uprave jer bi se propisivanjem zakonskih uvjeta za osnivanje i rad računovodstvenih ureda, uvjeta za stupanj educiranosti zaposlenika računovodstvenog ureda kao i uvjeta koje bi morale ispunjavati odgovorne osobe računovodstvenih ureda, neizravno utjecalo i na odgovornost i preventivno djelovanje knjigovođa kod pokušaja poreznih utaja njihovih klijenata. To bi omogućilo Poreznoj upravi planiranje nadzora temeljeno na drugačijoj osnovi, primjerice, više uvidom u porezne prijave, a manje u uredima poreznih obveznika. Što se tiče Financijskog inspektorata, kako je već u ovom radu istaknuto, njegov najveći problem je nepostojanje precizne baze podataka o aktivnim računovodstvenim uredima i s tim u svezi otežanost planiranja nadzornih aktivnosti vezano za obveze propisane Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. S obzirom na mali broj djelatnika Financijskog inspektorata u odnosu na broj knjigovodstvenih ureda, nadzor se planira pristupom temeljenim na riziku. Financijski inspektorat procjenjuje rizik svih računovođa te, ovisno o utvrđenom stupnju rizika, planira se učestalost, način i vrsta nadzora pojedinog računovođe. Zakonsko reguliranje računovodstvene usluge, koje bi, između ostaloga, podrazumijevalo i dobijanje odgovarajućeg odobrenja za rad (licenciranje), omogućilo bi formiranje registra licenciranih računovođa, sličnih primjerice registrima ovlaštenih poreznih savjetnika, revizora i slično.

Zaključno, ne postoje opravdani razlozi koji bi onemogućavali donošenje zakona kojim bi se regulirala računovodstvena djelatnost. Prepreke koje su se pojavile nakon najave donošenja predmetnog zakona 2018. godine, kao što su povećani troškovi povezani s educiranjem fizičkih osoba koje se bave knjigovodstvenim poslovima, (ne)priznavanje određenog

zanimanja za status „ovlaštenog računovođu“, uvjeti koje moraju ispunjavati direktori i/ili vlasnici računovodstvenih ureda i slično, moguće je riješiti na zadovoljstvo svih zainteresiranih, širom javnom raspravom i međusobnom razmjenom mišljenja, stavova i prijedloga, koji bi bili svima prihvatljivi.

POPIS LITERATURE

1. Bejaković, P. (2014.), *Porezna evazija i kako je sankcionirati*, preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/147463>
2. Corporate Finance Institute, *Tax Haven*, preuzeto 14. travnja 2024. s <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/what-is-tax-haven/>
3. Council of Europe. *Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism*, preuzeto s <https://www.coe.int/en/web/moneyval/jurisdictions/croatia>
4. Council of Europe (2021.), *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Croatia*, preuzeto s <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/fsrb-mer/MONEYVAL-MER-Croatia-2022.pdf.coredownload.inline.pdf>
5. Dražić Lutilsky, I., Dragija, M., Primorac, M., Šimović, H., (2015) *Računovodstvo poreza*, Ekonomski fakultet Zagreb
6. Fina (2024.), *Registar ovlaštenih revizora*, preuzeto 10. travnja 2024. s <https://rr.fina.hr/pregled-registra/obrazac/2> i <https://rr.fina.hr/pregled-registra/obrazac/1>
7. Hrvatska komora poreznih savjetnika (b.d.), *Imenik osoba koje su položile ispit za porezno savjetnika*, preuzeto s <https://hkps.hr/registri/imenik-ovlastenih-poreznih-savjetnika-u-republici-hrvatskoj/>
8. Hrvatska obrtnička komora (b.d.), *Kodeks HOK-a za obavljanje računovodstvenih i knjigovodstvenih poslova i funkcije računovodstva*, preuzeto 11. travnja 2024. s <https://www.hok.hr/o-hok-u/propisi/kodeks-hok-za-obavljanje-racunovodstvenih-i-knjigovodstvenih-poslova-i-funkcije>
9. Komljenović Mahović M. (2009. lipanj), *Informacijski sustav i porezna evazija – uloga menadžera podataka*, preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/63594>
10. Lahovnik, M. (2017., 16. kolovoz), *Licenciranje računovođa: Računovodstvo prepušteno na milost i nemilost zakonodavca*, *Lider*, preuzeto s <https://lidermedia.hr/aktualno/licenciranje-racunovoda-racunovodstvo-prepusteno-na-milost-i-nemilost-zakonodavca-35495>
11. Madžarević-Šujster, S (2002., ožujak) *Procjena porezne evazije u Hrvatskoj* (str. 119) preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/9139>
12. Ministarstvo financija, *Objava podataka o prekršajnim sankcijama iz područja SPNFT* preuzeto 15. svibnja 2024. s <https://mfin.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug->

[2507/ustrojstvo-84/financijski-inspektorat/objava-podataka-o-prekršnjim-sankcijama-iz-podrucja-spnft/593](https://www.zakon.hr/z/52/Prekr%C5%A1ajni-zakon)

13. Ministarstvo financija (2020.), *Opće smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma*, preuzeto s https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/ustrojstvo/zakoni/Op%C4%87e%20smjernice%20ZSPNFT_FL.pdf
14. Porezna uprava, Službena stranica. *Računovodstvo i knjigovodstvo*. Zagreb. Dostupno na: https://www.porezna-uprava.hr/hr_propisi_layouts/15/in2.vuk2019.sp.propisi.intranet/propisi.aspx#id=gru593
15. Pribisalić L., Sokanović L. (2023.), *Kružne prijevare: Zašto nastaju i mogu li se učinkovito suzbiti?* (Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, br. 2/2023), preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/file/452242>
16. Ured za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma (2023.), *Godišnje izvješće o radu Ureda* (e-publikacija) preuzeto s <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2024/Sije%C4%8Danj/276%20sjednica%20VRH/276%20%2013%20Godi%C5%A1nje%20izvje%C5%A1%C4%87e.docx>
17. Ured za sprječavanje pranja novca (2011.), *Tipologije pranja novca (primjeri iz tuzemne i inozemne prakse)*, preuzeto s https://iis3.globaldizajn.hr/mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf
18. Zakon.hr (NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22, 82/23), Zakon o računovodstvu. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu>
19. Zakon.hr (NN 108/17, 39/19, 151/22), Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranje terorizma. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/117/Zakon-o-sprje%C4%8Davanju-pranja-novca-i-financiranju-terorizma>
20. Zakon.hr (125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23), Prekršajni zakon. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>
21. Zakon.hr (107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17, 118/18 i 114/22), Prekršajni zakon. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/52/Prekr%C5%A1ajni-zakon>

22. Žager, K., Dečman, N. (2017) Certificiranje i licenciranje računovodstvenih i revizijskih zvanja, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, Posebno izdanje, str. 391.-420. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/203934>

europass

Paula Keserović

Datum rođenja: 13/07/2000 | **Državljanstvo:** hrvatsko | **Spol:** Žensko |

Telefonski broj: (+385) 0995252090 (Mobilni telefon) | **E-adresa:**

pkeserovic71@gmail.com |

Adresa: Šetalište Franje Lučića 20, 10410, Velika Gorica, Hrvatska (Kućna)

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

2019 – TRENUTAČNO Zagreb, Hrvatska

STUDENT Ekonomski fakultet u Zagrebu, smjer Računovodstvo i revizija

2015 – 2019 Velika Gorica, Hrvatska

EKONOMIST Ekonomska škola Velika Gorica

RADNO ISKUSTVO

10/2023 – 05/2024 Zagreb, Hrvatska

KNJIGOVOTKINJA KAGOR D.O.O.

– Knjiženje URA, IRA, bankovnih izvoda, putnih naloga

05/2024 – TRENUTAČNO Zagreb, Hrvatska

FINANCIJSKI KNJIGOVOĐA PORSCHE LEASING D.O.O.

JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik/jezici: **HRVATSKI**

Drugi jezici:

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna produkcija	Govorna interakcija	
ENGLESKI	B2	B2	B2	B2	B2
NJEMAČKI	A2	B1	A2	A2	B1
ŠPANJOLSKI	A1	A2	A1	A1	A1

Razine: A1 i A2: temeljni korisnik; B1 i B2: samostalni korisnik; C1 i C2: iskusni korisnik

DIGITALNE VJEŠTINE

Komunikacijski programi (Skype Zoom TeamViewer) | MS Office (Word Excel PowerPoint) | Internet

VOZAČKA DOZVOLA

Vozačka dozvola: B

HOBII I INTERESI

Trenerica odbojke